

KAREN LISA SALAMON

EN
ETNOGRAFISK
MONTAGE
OM HUSES
LOKALE
KULTUR OG
FORANKRING

EN ETNOGRAFISK MONTAGE OM HUSES LOKALE KULTUR OG FORANKRING

- 04** LIDT OM UNDERSØGELSENS
UDGANGSPUNKT OG AFGRÆSNINGER
- 05** KVALITET OG KULTURPOLITIK
- 06** SPROGET SPEJLER DE VARME KARTOFLER
- 09** FRIVILLIG ELLER...
- 11** FØLELSER OG EJERSKAB I
FORHOLD TIL DET LOKALE HUS
- 13** RUMMELIGHED OG LEDVOGTERI
- 15** INFORMATIONSDDELING –
INDADTIL OG UDADTIL
- 16** KOMMER MAN "HJEM"
ELLER GÅR MAN "UD",
NÅR MAN KOMMER I HUSET?
- 17** HVEM SAMMENLIGNER VI OS MED?
- 18** OPSUMMERING PÅ PILOT-UNDERSØGELSEN

DENNE RAPPORT BYGGER
PÅ EN KVALITATIV,
ETNOGRAFISK
PILOTUNDERSØGELSE AF
EN HÅNDFULD KULTUR-
OG AKTIVITETSHUSE
I DANMARK.

UNDERSØGELSENS FOKUS
ER PÅ DET DAGLIGE,
LOKALE SAMSPIL
MELLEM MENNESKER
I HUSENE, DERES
EGNE OPFATTELSER OG
SELVBESKRIVELSER.

RAPPORTENS HENSIGT
ER AT BIDRAGE
MED INDBLIK,
DOKUMENTATION OG
ANALYTISKE BEGREBER,
DER KAN INDGÅ I
KVALITETSFREMMENDE
ERFARINGSUDVEKSLING
MELLEM HUSE OG INDGÅ
I VIDEREUDVIKLINGEN
AF DET ENKELTE
HUS, PÅ DETS EGNE
PRÆMISSER. ⁽¹⁾

Udgivet maj 2009 af Huse i Danmark

Støttet af:

Layout: Signe Thur

Tryk: OTM

ISSN nr. 1399-9478

© Alle rettigheder indehaves af Huse i Danmark og Karen Lisa Salamon

ET STEMNINGSBILLEDE FRA ET HUS EN VINTERDAG 2009 (2)

Det er en tidlig vintereftermiddag på en almindelig hverdag i Kulturhuset, som deler indgang med det lokale bibliotek.

BIBLIOTEKET

I tusmørket er en yngre kvindelig medarbejder ved at sætte bøger op på bibliotekets hylder, mens en yngre mandlig medarbejder taler med gadeplansarbejderen, som er ankommet på et kort besøg. Der er stille i biblioteket, bortset fra den lavmælte samtale på urdu, som føres af to unge mænd henne ved faglitteraturen. De sidder overfor hinanden og surfer på hver deres bibliotekscomputer. En midaldrende kvindelig etnograf sidder ved et hjørnebord og læser arkivmateriale om lokalområdets og kulturhusets historie. I lokalet hvor printerne står, sætter en ca. 13-årig pige sig for at arbejde på endnu en computer. Hun har håndskrevne noter til en skoleopgave med sig og skal nu supplere med information fra nettet og skrive og printe opgaven, så den passer med skolens krav om format. Hun beholder frakke og muslimsk tørklæde på, mens hun koncentreret arbejder. Så ankommer omkring ti mindre børn og en voksen under munter småsnakken. Børnene går straks ind på børnebiblioteksafdelingen, hvor de finder klæ'udtøj og et køkkensæt i træ. En ældre, lidt beruset mand i nusset tøj ankommer og beder en bibliotekar om hjælp ved en computerskærm. Han bliver instrueret, men beder hele tiden om hjælp til at betjene skærmen, og bibliotekaren gentager instruksen flere gange, før han opgiver. Så kommer 4-5 larmende og grinende teenagere ind og kommenterer på fælles oplevelser på dansk suppleret med et "Insha'Allah". De går hen til børneafdelingens computere og sætter sig flere ved hver computerskærm. Et par midaldrende kvinder søger efter bøger på de skønlitterære hylder, mens en teenagerdreng kigger på kasserne med tegneserier. Bibliotekets brugere på sådan en almindelig vintereftermiddag spejler tilsyneladende kvarterets meget brede befolkningssammensætning.

CAFÉEN

Det gør Kulturhusets café ikke helt. Herinde sidder nogle grupper af kaffedrikkende gæster ved mindre borde. Alle er 55-60 år. Der står også en mand i samme aldersgruppe ved disken og drikker kaffe, mens han snakker med kokken. Han kommer ofte i caféen, og kan være her i timevis. Ved et af bordene taler to mænd om, at man snart bør gøre noget politisk aktivt for at forhindre, at byens fattige bliver husvilde. Ved et andet bord fortæller en mand to andre om et rygte, han har hørt, omkring en tidligere arbejdsplads, mens de bladrer i lokalbladet, og ved et tredje bord taler to kvinder fortroligt sammen og spiser kage, mens Bo Kaspers Orkester er sat på musikanlægget som baggrundsmusik. En besøgende kommer ind og spørger kokken, om man også kan leje cafeen til private fester.

KONTORER, VÆRKSTEDER, PROJEKTER OG FORENINGER

Andre steder i Kulturhuset foregår der denne eftermiddag administrative opgaver. I et lokale sidder regnskabsmedarbejderen og i et andet sidder beboerrådgivningens repræsentant, der har lejet kontorplads i Huset. I Børnekulturens lokaler er der ikke så meget liv lige denne eftermiddag, bortset fra lidt rumsteren hos de hvide mus i børnenes bure – og så ude i stalden ved hestene, hvor et par piger og en voksen kvinde er ved at ordne hestene. I Lokalhistorisk Arkiv sider fire mænd i 50erne og 60erne omkring et bord med et par gamle fotografier og udfordrer hinanden kammeratligt på paratviden om lokalområdet mens de drikker en sodavand eller øl. De har alle boet i lokalområdet, i mindst 35 år, og der er sket meget store forandringer i den tid, og de deler gerne ud af deres viden til slægtsforskere eller lokalt interesserede. Inde i lokalradioens lokale er der møde mellem to andre mænd i nogenlunde samme aldersgruppe. De har netop afsluttet den direkte udsendelse, hvor radioens faste lyttere typisk ringer ind og

diskuterer et emne. De kender mange af lytterne ved fornavn – og nogle gange også hvad angår livshistorie og holdninger. I dag har de diskuteret samfundets holdninger til straf og kriminalitet, og de måtte et par gange bede deltagerne om at fatte sig i korthed. I endnu et lokale sidder en familierådgiver og kigger nogle dokumenter igennem, som måske skal bruges ved rådgivningens åbningstid. Inde på Husets hovedkontor sidder den daglige leder sammen med en projektansat og taler om vagter og muligheder for hjælp, nu hvor der er en sygemelding.

NETVÆRK OG AKTIVE

De har en liste liggende med telefonnumrene på 32 faste frivillige, hvoraf lidt over halvdelen er kvinder. På listen står også telefonnumrene på Husets faste foreninger og organisationer, der lejer sig ind eller har fast forankring i Huset: Biblioteket, de to børnekulturföreninger, beboerrådgivningen, miljøgruppen, lokaludvalget, lokalhistorisk arkiv, lokalradioen, de tre forskellige musikforeninger, medieværkstedet, glasværkstedet, kunstværkstedet, stavgængerne, linedance-foreningen, tangodanserne, fredsfestivalen, børne- og unge-rådgivningen, den pædagogiske konsulent, meditationsgruppen, skytteforeningen, konfliktrådgivningen, centeret for konfliktløsning, den lokale ungeklub og et par beboerforeninger

(1) Denne rapport er baseret på flere besøg i en håndfuld Huse/enheder gennem nogle måneder i vinterhalvåret 2008/2009. Under besøgene har jeg talt med ca. 50 personer – brugere, ledere og medarbejdere i Husene. Citaterne i rapporten stammer fra disse samtaler, hvoraf nogle var længere interviews, mens andre var korte ordvekslinger eller deltagelse i mødesamtaler og almindelig snak mellem brugere. Jeg har også udført arkivstudier i særlig et af husene, samt længere iagttagelser af aktiviteter i et par af husene. Der er altså ikke tale om statistisk dækkende materiale, men derimod om en undersøgelse, som kan indikere nogle tendenser, og hvor det kunne være relevant at indhente mere dokumentation og lave mere dybtgående analyser over en længere periode.

(2) Stemningsbeskrivelsen bygger på data fra og etnografiske studier i et kulturhus, som efter aftale er anonymiseret, ligesom alle andre huse også er i rapporten. Alle tal og data er baseret på dokumenter, iagttagelser, interviews og arkivmateriale fra dette specifikke hus, vinteren 2009.

fra lokalområdet. På listen står også telefonnumrene på de fire lokale annonce-steder, hvor Huset plejer at annoncere alle arrangementer, blandt andet de ugentlige koncerter. Der står også numrene til de faste leverandører til køkkenet, musikanlægsudlejere, leverandører i blomster, sæbe og rengøring, bryggerileverandører, is og kaffe. Der er service- og håndværkernumre til reparationer og IT-hjælp, og der er numre til gas og el og affaldsafhentning og sikkerhedsvagter og politi. Endelig er der fagforeningen 3F og det nærmeste distriktspsykiatriske center.

FLEKSIBILITET OG FORANDRING

Listen giver et indtryk af, at Husets netværk er meget stort og dækker rigtig mange slags mennesker og organisationer, også selvom der lige nu, denne vintereftermiddag i tusmørket, kun sidder 7-8 midaldrende folk i caféen... Allerede i aften vil det være anderledes, når der er fællesspisning i caféen, og især småbørnsfamilier og enlige bænkes omkring langbordene og kokkens mad. Op til weekenden bliver det igen anderledes, når det faste rykind af folk i flere aldersgrupper samles for at meditere sammen og tale deres fælles mellemøstlige modersmål. Lørdag er cafeen booket til en rund fødselsdagsfest med fadøls- og musikanlæg. Og selv på søndag - hvor huset ellers står næsten tomt - kommer malegruppen, der har egen nøgle, for at male sammen.

OVERSIGT OVER BRUGERNE I LØBET AF ET VINTER-KVARTAL

Her i vintermånederne er kontorets Huskalender booket til blandt andet et ugentligt afspændingshold, musik-øvning, møder afholdt af den lokale almennyttige beboerforening, bestyrelsesmøder for selve Huset, bibliotekets teater og film-arrangementer for både børn og voksne, bibliotekets personalemøder, barselscaféen, flere landspolitiske og lokalpolitiske debatmøder og partimøder, møder i begravelsesselskabet, foreningsaktiviteter for børn - blandt andet et madlavningsarrangement, møder i almennyttige organisationer såsom et bosted for udviklingshæmmede, Dansk Røde Kors og et center for frivilligt socialt arbejde, flere

ferniseringer på små kunststillinger i caféen, nogle firmakurser og arrangementer for lokale virksomheder, flere fællesspisningsarrangementer, haveforeningsmøder, hundeadfærdsforedrag, rygestopkurser, møder i lokaludvalget, musik-koncerter, møder i miljøorganisationer, skyttelaugsmøder, Lions Klub, foredrag arrangeret af lokalarkivet, økologiske foreninger og indkøbsforeninger, malegruppens aktiviteter, massagekurser, dansearrangementer og undervisning, personale dage, private fester, skolebesøg og meditationsundervisning. Hver eneste vinterdag er der booket lokaler til flere af disse aktiviteter, foruden husets andre faste brugere.

Til sommer vil brugergrupperne i Huset være nogle lidt andre. Til den tid vil her være flere børnefamilier, som besøger legeområdet med dyrene, og der vil være flere unge til musikarrangementerne på de lange sommeraftener ude i annekset. Der kommer nok også mange til amatør musik-festivalen, som koordineres af en lokal ildsjæl, der i øvrigt også selv plejer at øve med sit band i Husets øvecontainer.

HUSETS RENOMMÉ

Sammensætningen af Husets brugere ændres afhængig af aktivitetsudbud og tidspunkt på døgnet, ugen og året. Samlet set er de fleste lokale interessegrupper repræsenteret i Husets brugerprofil, og Huset betragtes i lokalsamfundet som et centralt punkt i det lokale bylandskab. Spørger man tilfældige fodgængere i lokalområdet, om de bruger Huset, svarer de typisk, at de i hvert fald kommer der til et par arrangementer om året. Måske har de tidligere gået til faste aktiviteter, da de havde mindre børn eller endnu ikke havde børn eller var aktive i en forening. Måske kommer de mest i Huset om sommeren, når der er udendørs arrangementer, festivaler og koncerter. Men de har alle sammen et forhold til Huset og synes, at det er en integreret del af deres lokalområde, og de kender også Husets historie: hvad bygningen tidligere blev brugt til, og hvordan den blev til et Kulturhus. På den måde har Huset både én lokal identitet og mange forskellige identiteter, alt afhængig af brugerne.

LIDT OM UNDERSØGELSENS UDGANGSPUNKT OG AFGRÆSNINGER

Dette stemningsbillede fra et enkelt Hus, en vintereftermiddag i 2009, er selvfølgelig ikke statistisk repræsentativt. Hverken for alle Husets funktioner eller for dets lokale rolle som helhed - eller for alle kultur- og aktivitetshuse i Danmark. Alligevel giver dette faktuelle "snapshot" et kvalitativt indtryk af Husets mangfoldighed og lokale betydning. Ligesom de fleste andre Huse er dette Hus opstået af lokale behov og på lokale præmisser. Dermed følger særlige karakteristika omkring størrelse, historie, organisationsform, faciliteter og en række andre forhold, som er betinget af lokalsamfundets karakter.

UNIKT OG GENERELT

Det portrætterede hus ligger i et tæt befolket, relativt ressourcervagt område i en by, og det betyder naturligvis meget for aktivitetsmuligheder og kulturel og social profil. Andre Huse ligger i landområder, i mere tyndt befolkede områder, og måske i mere velhavende og ressourcerstærke områder. Disse store forskelle gør det mindre formålstjenligt at finde enkelte fælles kriterier og mål for deres kvaliteter eller gøre en generalisering gældende for alle Huse. Alligevel er der nogle overordnede prioriteringer, valg og tematikker, som går igen i de fleste Huse. Nogle af disse prioriteringer og overvejelser afspejles i denne rapport og i de analytiske begreber, som rapporten præsenterer.

Den undersøgelse, som udgør rapportens baggrund er en såkaldt pilot- eller punktundersøgelse. Den består af afsøgende neddykninger i en række Huse og udgør dermed nærmest en slags ophobning af etnografiske "stikprøver".

VIDENSKABELIGT FORMÅL OG METODIK

Rapporten skal ikke endegyldigt bevise noget videnskabeligt. Dens hensigt er at bidrage forholdsvis konkret og teoretisk informeret til dokumentationen af Husenes sociale og kulturelle betydning, rolle og organiseringsformer i en lokal sammenhæng. Rapporten bidrager i begrænset omfang med videnskabeligt dokumenteret empiri, der kvalitativt kan indgå i belysningen af kulturhusenes aktuelle betydning i Danmark. Den leverer nogle begreber og analytiske kategorier, som kan bruges til videre debat, forskning og udvikling af Husene. Undersøgelsen skal ses som et første spadestik – ikke en fuldkommen afdækning. Rapporten bygger dels på arkiv- og litteraturstudier, dels på interviews, besøg og deltagelse i Husenes dagligdag og blandt deres brugere og samarbejdspartnere. Materialet er blevet konfidentielt behandlet, og derfor er interviewpersonerne citeret anonymt. Hensigten er nemlig ikke at fokusere på det enkelte Hus eller den enkelte brugergruppe eller leder, men at skabe nogle flere fælles begreber og nye erkendelser, og dermed grundlag for yderligere videnskabelig dokumentation og bidrag til fortsat udvikling af kultur- og aktivitetshusene i Danmark. Det er hensigten med denne lille rapport at formidle en række stemningsbilleder og "snapshots", som tilsammen kan danne nogle fælles billeder og begreber for de grundvilkår, der går igen i mange – måske alle – Huse. Rapporten udgøres blandt andet af en citat-montage af stemmer fra en række Huses brugere, medarbejdere og ledere. Montagens citater beviser ikke noget endegyldigt i videnskabelig forstand og kan heller ikke tages til indtægt for en generalisering over Husenes identitet, rolle eller lokale betydning. Derimod illustrerer citaterne stemningen, organisationskulturen, aktiviteterne og oplevelserne i mange Huse og viser, at Husene både har mange fællestræk og fælles udfordringer, men også er helt utroligt forskellige.

KVALITET OG KULTURPOLITIK

I den danske velfærdsmodels glansperiode blev der kulturpolitisk skelnet mellem "to niveauer i kulturpolitikken: kunstfrembringelsen og kulturformidlingen. Til kunstfrembringelse hører kun den professionelle del af kulturlivet. Derfor må befolkningens egenudfoldelse høre under den anden kategori. Det kan ses som et udtryk for en opmærksomhed over for, at befolkningens egen udfoldelse ikke nødvendigvis resulterer i frembringelsen af kunst, men at det nærmere er kultur i en videre forstand. Samtidig kan det tyde på, at én af grundene til, at befolkningen skal have mulighed for at udtrykke sig kulturelt, er, at de derved bedre kan forstå

den institutionaliserede kunst" (Jeppesen 2002:40f). Senere videreudvikles tanken om kunstens og kulturens demokratisering, så kulturen efterhånden ses "som noget, der kan medvirke til at løse en del af de samfundsmæssige problemer [...] Blandt andet i forbindelse med de forskellige bivirkninger, velfærdssamfundet har vist sig at have, såsom arbejdsløshed, miljøforurening og uinspirerende boligmiljøer, nævnes kulturen som en afhjælpende faktor. Det, vi ser, er en begyndende instrumentalisering af kulturen: Kulturen trænger ind på andre samfundsområder, hvor den underlægges formål uden for sig selv" (op.cit: 45 & Linell 2002). Denne kulturpolitiske temakreds, der havde sit højdepunkt i 1960erne og

1970erne, er tydeligvis stadig i spil i de opfattelser af kvalitet, som påvirker de forskellige Huse i dag. Flere af denne rapportes soundbytes kommenterer netop direkte eller indirekte på tematikken omkring kulturens instrumentalisering eller nytte, kunstformidling og kulturel egenudfoldelse.

Man kan også sige det på den måde, at der i Husene foregår en slags løbende debat om identitet og berettigelse, hvor man mere eller mindre direkte forholder sig til den gennem årtier kulturpolitisk dominerende kvalitetsforståelse i Danmark, "nemlig et billede af kvalitet som lig professionalismisme og institutionalisme"(op.cit: 80).

INSTRUMENTALISERING OG KOMMERCIALISERING

Endnu et tema indgår i husenes underliggende debat om egen identitet og berettigelse; nemlig betydningen af kommerciel succes og kulturens økonomiske og markedsmæssige betydning. Siden 1980erne er der nemlig sket en yderligere "instrumentalisering af kulturpolitikken som dels kommer til udtryk i det som er blevet kaldt kulturens image, og dels ved at kulturelle initiativer skal tjene sociale og økonomiske mål. Kultur som

image baner vej for begivenhedskulturen med de store spektakulære arrangementer. Sponsorstøtten vinder frem og publikumstal bliver et mål for succes og kvalitet. Samtidig blev kultur et instrument til at tiltrække erhverv og turister, til at skabe omsætning og god økonomi, og kultur blev spændt for socialpolitiske mål [...] Begrebet kulturinvesteringer afspejler at kultur er blevet et marked" (Konrad 2002:60). Kulturen skal nu sælges, og marketing bliver en integreret del af kulturarbejde og kommer delvist til at erstatte formidlings-begrebet. Der sker et delvist skift "fra producentfokus til kundefokus" (Have 2004:25). At kultur er blevet et marked fremgår også af begreber som benchmarking og kulturforbrugere. Lidt firkantet sagt ses tendensen også i flytning af fokus fra et kulturelt udtryk iboende eller ekspertbedømte kvaliteter i dannelsessamfundet til et kulturprodukts

kvantitative rating i markedssamfundets brugerstudier. Alle disse temaer og underliggende debatter skinner igennem i denne lille rapportes citat-montage.

HVORDAN UDPEGES KERNEFACILITETER OG FUNKTIONER?

Det er også nødvendigt at have de kulturpolitiske temaer i baghovedet, hvis vi vil diskutere kvalitet, eller hvordan man kan skelne mellem kernefaciliteter og mere perifere funktioner i et Hus. Ud fra hvilke kriterier vil man kunne gøre dette, og hvem skal i så fald fastsætte dem? Det, som en kommunes officielle repræsentanter opfatter som kvalitet eller kernefunktion, vil muligvis blive opfattet som mindre vigtigt i brugernes og medarbejdernes daglige praksis (cf. Ohlsen 2002). Hvad vil brugerne egentlig have, og hvem er disse brugere? (cf. Carøe & Fruergaard 2003) Bedømmelsen af et Hus' kvaliteter vil i en eller anden udstrækning altid være subjektiv og betinget af dommerens parametre: Dømmes der ud fra en essentiel, socialpolitisk eller markedsinstrumentel forståelse af kulturudøvelse? Eller dømmes der ud fra bestemte forståelser

af professionalisme eller folkelig egenudfoldelse? Denne rapport vil ikke levere løsningen på disse spørgsmål, blandt andet fordi en etnografisk dokumentation ikke kan besvare fundamentalt set kulturpolitiske spørgsmål. Det kan kun en kulturpolitisk debat. Den etnografiske dokumentation kan blot udpege de områder, der viser sig at tiltrække mange aktørers interesse eller på anden vis er betydningstunge, og hvorom mange folk har stærke meninger eller udviser særlig handlekraft. Den etnografiske dokumentation og delvise analyse må nøjes med at udpege nogle steder, hvor der ser ud til at gemme sig nogle spændende, "varme kartofler", og hvor der måske ligefrem ligger nogle "hunde begravet". Hvad der så skal gøres ved disse kartofler og hunde må være op til de enkelte aktører i og omkring Husene, for her vil grundlæggende set være tale om kultur- og socialpolitisk forankrede valg.

SPROGET SPEJLER DE VARME KARTOFLER

Netop fordi dette område er social- og kulturpolitisk ladet, kan en tilsyneladende helt uskyldig sprogbrug vise sig at være noget af en varm kartoffel:

"Mit hår stritter når jeg hører begreber som 'frivillig' og 'brugerbestyrelse'! Det er nogle begreber, der burde blive slettet fra listen, og som hører hjemme i en gammel, problemfokuseret kultur med meget snak om brugerdemokrati. Jeg var slet ikke klar over alle de gamle forestillinger, som kulturhusene kæmper med - og måske taler vi slet ikke samme sprog! I den gamle kultur kan man jo nærmest ikke sige, hvor langt man har mulighed for at nå hen med tingene. Så var det måske lettere hvis man var en privat institution..." (3)

Dette citat spejler oplevelsen af en ret gennemgående konflikt indenfor kulturhusene. Konflikten spejles her i aversionen mod visse ord, der forbindes med en bestemt "gammel" holdning til kulturhusenes rolle. I stort set alle undersøgelsens huse oplevede jeg en eller anden grad af stillingtagen netop til den her underliggende værdimæssige problemstilling: I hvilken grad skal Huset være en kommercielt orienteret og konkurrerende virksomhed i oplevelsesøkonomien, og i hvilken grad skal Huset være en lokal motor for social sammenhængskraft, kulturel åbenhed og social inklusion – så vidt muligt uafhængig af kommercielle og politiske interesser, kulturel professionalisme og oplevelsesøkonomi?

KULTURFORMIDLENDE KERNEFUNKTION?

"Vi skal gøre op med problemfokuseringen og så hellere påtage os et ansvar for at inspirere! Vi skal være professionelle og anvende fagligheden. Vi skal have mere indholds- og produktsnak og tale om

hvordan man fremmer innovation og tænker i innovativ kraft. Vi skal hellere gøre end spørge! For det er os herude, der ved hvad der er brug for, og det er bedre, at man måske kommer til at lave nogle fejl, end at man sidder og er bange for at bryde med nogle netværk. Vi er jo kulturfolk med en stærk faglighed".

SOCIAL KERNEFUNKTION?

Mens nogle huse lader sig inspirere af private kulturvirksomheder og deres sprogbrug omkring brugere, medarbejdere og kunder, bygger andre Huses identitet, organisationsformer og sprogbrug på mere kollektivistiske, anarkistiske og velfærdsorienterede idealer om ukommerciel solidaritet og folkelig, inkluderende sammenhængskraft.

"Det er en stor gave [...] at have et køkken, for den kommunikation man skaber mellem folk, der har mad i munden, er rigtig god! Vi elsker kommunikation mellem mennesker, der har mad i munden. Der er mange af de andre kulturhuse, der har forpagtet deres caféer ud, men det ville være forkert her. For caféen er selve Husets reception, og det betyder enormt meget, at der bliver produceret noget spisning i Huset, og at vi kan sende nogle signaler økologisk og prioritetsmæssigt. Og det tydeliggør for gæsterne, at der produceres noget mere og bedre i Huset, og vi kommer i kontakt med nye målgrupper ad den vej."

Her tales gerne om mennesker, gæster, aktivister, frivillige og folk i Huset. Disse forskellige referencer kan til dels forbindes med de enkelte Huses oprindelse og organisationsformer, men har tilsyneladende også baggrund i lokalsamfundets karakter og de enkelte ledes og bestyrelses ideologiske holdninger og idealer.

"I dette her Hus, der nytter det ikke noget bare at sige, at nu gør vi sådan. Folk skal kunne se den kollektive fordel af, at nu flytter vi os. Man skal kunne se den kollektive fordel af, at nu organiserer vi de frivillige... for eksempel fordi det kan betyde, at jeg selv og mine kolleger får hjælp eller kan tage en fridag."

Disse forskellige tilgange i Husene bidrager til at synliggøre, hvor bredt spektret er for de forhold, som forskellige brugere og interessenter opfatter som særlige kvaliteter ved et Hus.

Her i rapporten har jeg valgt at dokumentere nogle af disse kvalitetsovervejelser gennem de tematiserede citater. Citater har den fordel, at de i udgangspunktet er virkelighedens egne stemmer, også selvom der selvfølgelig er redigeret kraftigt i de mange timers interviews og snakke, som jeg har lagt øren til. Selv når det er mig, der har stillet et spørgsmål, er de talendes egne begreber og formuleringer som regel fastholdt i svaret, og det giver blandt andet et indtryk af deres meget varierende interesseområder og grundholdninger.

(3) Dette citat stammer fra et interview med en Husleder. De følgende citater stammer ligeledes fra det materiale af "soundbytes", jeg selv har indsamlet via interviews, samtaler og deltagelse i aktiviteter i en håndfuld Huse i vinterhalvåret 2008-2009. Citaterne stammer fra henholdsvis ledere, aktive/frivillige, lønnede medarbejdere og brugere/gæster i de forskellige Huse. Hver gang, jeg har indsat nye citationstegn, påbegyndes et nyt citat fra en ny person. Som allerede nævnt er alle citater anonymiserede.

ORDVALG, SELVFØLELSE OG GRUNDHOLDNINGER

"Du ville stille nogle andre spørgsmål, hvis du lavede sådan en undersøgelse på et museum! Vi kulturhuse ligger dårligere i det kulturelle landskab end museerne. Vi har en dårligere selvfølelse end museerne, og det smitter af på ord og begreber".

Ord og begreber fortæller noget om selvfølelse og identitet, men også noget om mere generelle ændringer i betydningen af et Hus' rolle og motivationen for dets virke. I flere af Husene går det igen, at uenighed eller uklarhed om begreber også afspejler en uenighed eller uklarhed om Husets rolle for såvel brugere som investorer og beslutningstagere. En af de begrebsmæssige skismaer, der går igen i flere Huse, drejer sig som nævnt om de deltagende menneskers rette betegnelse. Rigtig mange begreber er i spil, når der tales om de mennesker, som befinder sig i Huset, og ordene er hentet i meget forskellige sprogekasser. Der tales om personale, aktivister, ansatte, aktive, brugere, frivillige, folk, mennesker, aktører, borgere, besøgende, kunder og endnu flere ord. Ordvalgene kan være mere eller mindre bevidste, men de er som nævnt ikke helt tilfældige (4). De afspejler blandt andet en gennemgående refleksion over Husets vigtigste rolle og betydning for lokalsamfundet – og dets berettigelse i samfundet som helhed. De afspejler sandsynligvis også nogle kulturpolitiske grundantagelser.

PENGE OG LØN

Et særligt tema er her lønnens og pengenes rolle i dagligdagens arrangementer. Mens alle Huse har forskellige varianter af brugerbetaling, er synet på betydningen af frivillige/aktivister/ulønnet arbejdskraft meget varierende:

"De frivilliges rolle og evner bliver især et anliggende i samarbejdet med folk, der ikke plejer at bruge frivillige. Og når de andre institutioner i kommunen ikke selv stiller op i så meget som fem minutter uden at få penge for det, så er det svært, at vi gør det!"

Citatet her ovenfor er fra lederen af et hus, der har en anden form for borgerinvolvering og et andet syn på løn end de andre kommunale institutioner, som det samarbejder med, og det får konsekvenser for samarbejdet. Dels er der nogle administrative og juridiske årsager til dette, dels opleves de forskellige holdninger til frivilligt eller ulønnet arbejde, som befandt man sig i helt forskellige sfærer.

"Det har altid været sådan i kulturhusene her i byen, at caféen var hjertet i Huset. Det kan samle lyrikoplæsninger og generalforsamlinger og alle de andre aktiviteter, men udliciteringen betyder, at dem, der kommer ind og står for cafédriften, har en helt anden holdning til kantinedrift. For de erhvervsfolk, som kommer ind, handler det bare om kroner og ører og ikke om kultur".

UFORMELT ELLER FORMELT: SOCIAL UDVEKSLING OG SYN PÅ FORMALIA

I et Hus formulerer en leder det sådan, at udvekslingen og servicen bygger på mangefacetterede, menneskelige relationer og personlige afhængighedsforhold mellem individuelle, navngivne personer:

"Jeg opfatter hele dette her som et kæmpestort netværk med supergode mennesker: Selvfølgelig er vi i gæld til hinanden, men der er ingen her, der gør noget, de ikke har lyst til. Men vi manipulerer jo. Vi har brug for hinanden, så siger jeg: 'Ole, jeg har brug for dig til noget', så siger jeg: 'Jeg er på røven'. Så får man noget til gengæld en anden gang".

I et andet Hus forklarer en leder udvekslingen og servicen ud fra en mere formaliseret professionsforståelse, hvor Huset har kulturmedarbejdere, der servicerer borgere og andre kulturmedarbejdere, der servicerer udøvere og publikum ud fra faste procedurer og guides:

"Vi har en overordnet guide til nye medarbejdere: Vi er her for at servicere borgerne, så det handler om at lægge alt fra sig, når der kommer nogen ind og tage dem, der kommer først og lade telefonen ringe. For kulturmedarbejderen er god service måske at alle informationer er synlige, at man føler sig velkommen og for et orkester er det måske, at der er en god backstage. Man må tænke over, hvad god service egentlig er for både udøvere og publikum".

Disse forskellige opfattelser af Husets sociale grundkarakter går igen i mange af undersøgelsens samtaler. Sagt lidt forenklet handler det her typisk om, hvorvidt samarbejdet bygger på organisatorisk formalisme og hierarkisk funderede overenskomster eller på familiær, solidarisk anarkisme og sociale vennetjenester. Det handler også om karakteren af et Hus' patron-klientforhold (magtforhold, privilegier, gensidighed og solidaritetsformer) og om betydningen af økonomisk kapital i forhold til kulturel, social eller symbolsk kapital (bl.a. social viden og netværk og psykologisk tillid). Denne undersøgelse skal ikke konkludere noget generaliseret om, hvilken social grundform, der er den bedste. Foruden de social- og kulturpolitiske forhold, som er med til at betinge forholdene i det enkelte Hus, vil det også være op til individuelle værdidebatter og lokale traditioner at overveje, hvilken type organisatorisk og kulturpolitisk brændstof, som det enkelte Hus kører bedst på, og på hvilke måder de forskellige motivationer og målsætninger bedst sættes i spil fremover.

DET SOCIALES BETYDNING OG DE ORD MAN SÆTTER PÅ DET

"Jeg kunne mærke, at området har brug for dette sted, for at få sat hverdagen i perspektiv og have et sted, som præsenterer en anden virkelighed, men alligevel er noget, man kender. Et sted, hvor man kan få inspiration og få den oplevelse af, at det var fedt, og være til en koncert og showet kører, og stemningen i lokalet er dejlig, og man sidder sammen med andre mennesker og synes, det er rart. Der bør være plads til det eget private refleksionsrum og til mødet med en unik oplevelse sammen med andre, for at få styrket det sociale fællesskab sammen med andre mennesker. F.eks. middage, som de unge klima-mennesker har lavet, hvor de inviterer Nikolaj Kirk, og de spiser sammen, eller at deltage i en tango-workshop, når der er tango festival - at blive involveret i noget tango."

(4) Min citatmontage er her blandt andet inspireret af den teoretiske og metodiske retning, der hedder diskursanalyse. Det er en tilgang, som jeg også har brugt i andre forskningssammenhænge, og som gør det muligt at aflæse mange sociale og kulturelle forhold ud af selve sprogets formuleringer.

Som det også er fremgået af ovenstående citater, kan man aflæse nogle gennemgående forskelle i strategisk og værdimæssig orientering, alene ud fra den måde som de citerede personer vælger at betegne menneskene i Husene og deres samværsformer på: Bliver de omtalt som brugere, borgere, aktivister, frivillige, kunder, medarbejdere, grupper, ulønnede, ansatte, gæster, folk, publikum eller slet og ret bare mennesker? Hvordan beskrives deres fælles aktiviteter? Mit udgangspunkt er her, at valget af ord ikke er tilfældigt, men i en eller anden grad afspejler bevidste eller ubevidste valg eller fravalg. Huse, der identificerer sig som kommunale institutioner, bruger typisk samlebegrebet "borger" til at dække mange af Husenes brugere. Samtidig er det særlig i disse Huse vigtigt at kunne dokumentere en klar brugerstrategi omkring særlige indsatsområder og for inddragelsen af de forskellige borgergrupper. Den kommunale servicetilgang ses også i sprogbrugen:

"Vi er her for at give flest mulige og bedst mulige tilbud til borgerne. Vi mener, man skal have noget at tilbyde til borgerne, og de skal kunne se visionen om at arbejde med den toneangivende og aktuelle kultur[...] De skal have tilbudt brug af Huset til en pris, der er overkommelig. [...] Så har vi mange unge i området, der er fra ressourcestærke familier, og [...] så har vi noget for dem. Så har vi en [...] festival for de helt små børn. Vi præsenterer mange-mange ting for skolerne. Det skal motivere et kommende kulturhuspublikum, og vi har mulighederne for at søge midlerne. Vi påtager os sponsorarbejde og fundraising [...] Når først eleverne er her, og vi viser billeder af børnene, så kommer forældrene også. For de ældre er der meget billige lokaler for ældreklubber [...] Så har vi nogle ting, der har et helt andet formål – nemlig at overraske; hvor der er en kunstnerisk ambition om at inspirere. [...] Vi tænker egentlig lige så meget netværk, som vi tænker arrangement. Så er der nogen spændende netværk, [...] så ringer vi til dem og hører, om de vil se lokalerne, og fortæller dem om de lokale beboere. Vi kan tilbyde dem rimelige lokaler og noget særligt inden for disse unikke rammer – at udvikle noget, der egner sig til dette Hus".

BRUGERE, FORBRUGERE OG BORGERE

Jeg har allerede været inde på flertydigheden af begrebet kvalitet, og har nævnt, at kulturens instrumentalisering som formålstjenstlig og nyttig har nogle kulturpolitiske konsekvenser. Netop det instrumentelle spejles også i sproget. Alene ordet bruger har allerede en særlig klang, der refererer til et funktionelt forhold mellem Hus og bruger. Når vi taler om at "bruge" noget, betegner vi netop et instrumentelt og funktionsbetinget forhold. Man kan bruge deodorant for at undgå svedlugt eller bruge en svensknøgle til at fastholde en møtrik, men man bruger ikke så ofte solnedgangen eller færøsk folkedans. At brugs-begrebet i dag udbredes til også at dække mere lyriske, romantiske og åndelige forhold, kan dog tyde på, at instrumentalismen breder sig og måske efterhånden også vil indgå i samtaler om solnedgangen og folkedansen (Salamon 2007a:28ff). Det er i sig selv et interessant træk, at danske politikere, embedsmænd og meningsdannere gennem de senere år har udvidet anvendelsen af ordet bruger, så det nu også omfatter kulturelle og andre symbolske områder, der tidligere ikke blev omfattet af den funktionelle og instrumentelle logik. Eksempelvis taler man i dag om brugere af museerne (det hed tidligere museumsgængere eller museumspublikum) og man taler om brugere af stoffer og alkohol (det hed tidligere misbrugere eller afhængige). Her er den danske sprogbrug også påvirket af det engelske ord user, der netop både kan betegne kommercielle kunder og funktionelt-instrumentelle brugere. På dansk har vi allerede i mange år haft en funktionsklang forbundet med brugen af varer: Købere af produkter hedder oftest forbrugere, hvor de i andre lande ofte hedder konsumenter. I forbruger-begrebet ligger netop det funktionelle: at de købte ting bruges til noget og har et formål. Konsument er derimod knyttet til noget, man indtager eller optager i sig – f.eks. gennem spisning og energi-indtag. Der er også ordet kunde, som refererer tilbage til en markedssituation eller en butik. Det er sjældent, der tales om kultur-kunder, og det er muligvis fordi, man i kulturlivet fastholder det synspunkt, at kulturbrugere ikke blot er kommercielle kunder, men at

der også er et mere åndeligt og komplekst forhold til brugen af kultur, end der er til andre kommercielle brugsformer. Hvert af disse begreber er knyttet til en mere eller mindre bevidst værdiopfattelse og ideologi omkring kulturens rolle i samfundet (jf. Salamon 2007b:2). Det kan ses i faglitteraturens ordbrug, og noget tilsvarende gælder også for de forskellige Huses ordforråd, hvilket er afspejlet i denne rapportes ordvalg. Hvis ordvalget skulle give anledning til irritation hos læseren, vil jeg hermed invitere til, at denne irritation bruges frugtbart til yderligere refleksion over ordenes værdimæssige forankringer og begrundelsen for dem i det enkelte Hus' daglige praksis og selvforståelse – ikke mindst i forhold til de begreber, man netop fravælger at bruge.

FRIVILLIG ELLER...

Den sprogligt set varmeste kartoffel i Husene er nok ordet "frivillig". Hvad vælger man at kalde de folk, der bidrager til den daglige drift i et Hus, men ikke er økonomisk lønnet eller egentligt ansat? Der er "kulturmedarbejdere", og så er der "ildsjæle". Eller er der snarere tale om "frivillige", "aktivister" og "ansatte"?

"Der er mange flere frivillige, end man egentlig tror – der er altid lige nogle, man kan kalde ind til at tage opvasken eller sætte et par hylder op eller være runners. Frivilligruppen er langt fra velorganiseret, og funktionerne er ikke så specielle og kræver ikke så meget forberedelse... men fremover vil vi gerne have det mere organiseret. ..."

"Vi har ansat kulturmedarbejdere, der er dedikerede selv enten i kraft af deres uddannelse eller selv som udøvende, og de arbejder ud fra konceptet "vugge til grav" – at være en toneangivende kulturarena med fokus på kvalitet. De skal også kunne række ud i lokalsamfundet og kunne inddrage ad hoc grupper. For en del af det vi laver, er støttet af [byens] lokaludvalg, og derfor skal vi inddrage lokale ildsjæle – det ville vi nok også gøre alligevel, men nu er der også pengene. Vi bruger lokale ildsjæle og tager dem med til teaterfestivaler."

Husenes ledere er nogenlunde enige om, at det er nemmest at inddrage de frivillige/ulønnede, som er dybt involveret i Husets daglige rutiner og kender driften, men deres konklusioner på denne erkendelse er meget forskellige.

"De frivillige medarbejdere kommer én formiddag, lige når de selv vil - og kun hver 14. dag. Og alligevel forventer de spændende, udfordrende arbejdsopgaver!"

"Dem, der er frivillige, er meget tæt koblet op og kommer her dagligt, og ellers er det foreninger, der er i Huset, der leverer gratis arbejdskraft. Dem, der har en tæt kobling til kulturhuset, fungerer bedst som frivillige. Der må ikke være en for løs kobling, for så fungerer det ikke så godt".

SÆRLIGE VILKÅR

Mens der i ét Hus er en åbenhed overfor også de frivillige, der kun vil afsætte nogle få timer hver anden uge og som derfor kræver ekstra støtte og instrukser, frasorterer et andet Hus medarbejdere, som ikke er tæt koblet til Husets daglige drift. En tilsvarende forskel kan ses i synet på medarbejdere eller frivillige, som ansættes eller inddrages på særlige vilkår:

"Vi har en fast procedure, hvor folk interviewes. Det kan være folk, der skal i jobtræning eller kommer gennem private firmaer - altså Anden Aktør, der hjælper jobcentre med at få folk genplaceret på arbejdsmarkedet. Vi har én nu, der startede i skånejob, og vi har hjulpet ham med at lave en plan, så han kunne komme i et helt års revalidering. Han er meget udadvendt, og det er derfor han er her. Så kan han have haft andre problemer, og det er jo nok derfor han er kommet i den situation. Men vi lægger vægt på at have meget udadvendte folk. Vi tager ikke ansvaret for meget sky folk. De skal have jobs andre steder."

Mens der i dette citat fortælles om rammer, hvor folk i jobtræning skal leve op til visse kriterier - så som udadvendthed - for at kunne indgå i Huset, forholder de sig noget anderledes til kravene i et andet Hus:

"Det er vigtigt, at Huset her har en normal profil: Det er ingen tosseanstalt. Rammen og den bærende del er bestemt ikke syge. Men vi har for eksempel to frivillige medarbejdere, som det ikke er lykkedes kommunen at finde andre jobs til gennem 8-10 år. Her fungerer de fint, når de får noget rummelighed... Der skal også være plads til de gamle [som ikke er helt på toppen mere]; Jeg kan ikke tage dem af den vagt bare fordi, de bliver lidt glemsomme. Man skal ikke ekskluderes, fordi man bliver gammel... Så er jeg selv vagt på vagten! Jeg

mener, det er mit ansvar at sørge for, at Huset bliver ansvarligt betjent, men jeg ku' aldrig drømme om at skubbe et menneske ud, som har betjent Huset i mange år. Det bliver ikke mig, der skubber hende ud. Jeg håber så, hun selv snart holder op. Det er også signalværdien i, at der skal være plads til alle, for gav jeg los for at nogle er bedre end andre... så er der da ingen grænser for... Alle andre steder er der kasser: Så skal du være sådan og sådan. Sådan er det ikke her!"

Sproget og synet på medarbejdere og frivillige/aktive spejler altså dels holdninger til social inklusion, professionel effektivitet, gensidighed og solidaritet, men handler også om hele Husets grundlæggende identitet som organisationsform:

"Her er der plads til farverige folk!"

"Vi ser os selv som et sted for undergrundsmiljøets vækstlag, men vi har også dybt professionelle og etablerede musikere her".

"Vores kendetegn er, at vi griber nye muligheder altid; Sådan er det vi altid arbejder. Det er sjovt at være del af et netværk, der arbejder på samme måde."

TONEANGIVENDE TILBUD

I det næste citat identificerer man sit eget Hus som et professionelt kultursted med konkurrencedygtige tilbud og anerkendte artister - og som et Hus, hvor man bevidst ikke vil være kendt for krisehjælp. Dog indgår den sociale rummelighed som et tilbud om Huset som livslangt refleksionsrum - også for livsforløbets mange kriser:

"Huset og medarbejderne er de primære ressourcer. Vi har valgt at definere lokalerne sådan, at vi kunne invitere kendte, anerkendte og toneangivende artister. Det handler jo om at lave nogle tilbud, der får en ung herind til en debat om klima i stedet for at gå til koncert ude i byen eller tage ud og shoppe for syvende gang. Vi vil gerne kunne guide folk gennem livet fra vugge til grav og give et refleksionsrum for folk, der lige er skilt eller er ung kunstner eller én, der er 60 år og står i livskrise. Men det her sted er ikke et sted for krisehjælp. Der er væresteder nok i byen, og vi kan henvise til rådgivning andre steder, for folk der har brug for det."

BRUGERPROFILERNES FORSKELLIGHED OG FORANDRING

Andre Huse har valgt at have en mere aktivistisk social profil og opfatter den sociale rummelighed som helt grundlæggende for deres identitet:

"Den menneskelige rummelighed, som et hus kan tilbyde, er det vigtigste, for her er næsten alt tilladt, for det er dér folk kan begynde at udfolde... altså, et sted som dette her rummer jo både det elitære og det fuldstændigt håbløse..."

"Midt i 1990erne var der arbejdsløshed, og der var mange unge uden arbejde, der var opvakte i pæren. Dengang havde vi forpligtet os til at tage 10 arbejdsløse ind hvert år. Jeg kunne have 10-12 unge i aktivering... og vi havde morgenmøder hver dag.... En gang om ugen havde vi folk, der lavede ting på gaden. Der var mange frivillige unge. Men så har der været en lang periode med få unge arbejdsløse og kun de tunge unge med manglende struktur, men så var der i stedet mange ældre kvinder - og ellers mange iværksatte eller aktiverede analfabetiske kvinder med udenlandsk baggrund og med dårligt dansk, der intet forstår sprogligt - heller ikke instrukser. De stærke, ressourcestærke folk er i dag de pensionerede. Men de andre skal også være her, selvom det kan være tungt at få dem i gang. Det kan godt være, at vi ansætter nogle mere skrøbelige mennesker, men hvis vi giver dem den rette opmærksomhed og rummelighed, så kan vi være helt sikre på, at de gør, hvad de har aftalt... Det er jo de folk, der er her som skaber ressourcegrundlaget for, hvad man kan her".

Ligesom husene har forskelligt syn på nødvendigheden af stabilitet, tæt kobling og ressourcestyrke, har de også vidt forskellige tilgange til rekruttering og varierende appel til frivillige i forskellige aldersgrupper:

"Vi samarbejder med forskellige foreninger og ellers har frivilligcenteret hjulpet med at skaffe frivillige – f.eks. til Festivalen".

"De faste har været her i Huset i 12-14 år, og en af de frivillige har været med siden 1991".

"Jeg har selv boet her i lokalområdet siden 1988. Det er især lokale, der bruger Huset, og især folk i nogenlunde min egen aldersgruppe – folk mellem 20 og 35-40 år."

"Jeg tror ikke, at denne her organisationsform er for unge mennesker. I gruppen er der unge, men i bestyrelsen er der ikke. Når xx og jeg på et tidspunkt forsvinder, så vil dette her Hus ændre sig".

"Det er svært for kun et eller to unge mennesker, der måske gerne vil starte noget op, at etablere sig her i Huset. De er på nogle andre bølgelængder [end de andre aktive i Huset], og det er også den erfaring, jeg hører fra alle andre kulturhuse, der har bestået i over tyve år, at det er meget svært at få de unge ind, medmindre man tilbyder nogle meget færdigstrikkede tilbud lige til dem. Men det som vi jo gerne vil have, det er, at de selv kommer ind og etablerer sig i Huset og udøver den form for kultur, som de nu brænder for. Derfor er det fint, når de selv etablerer det et andet sted i byen, og vi så kan samarbejde med dem om forskellige aktiviteter."

"Aldersfordelingen blandt de frivillige er mellem 30 og 75 år. Tyngden er nok cirka omkring 40-50 år, men altså ikke ligesom ved museerne, hvor de frivillige er over de 70 år. De ansatte er for det meste midaldrende over 35 år – og så en del på 50-55 år. De fleste har været her fra et par år op til 4-5 år".

"Vi er 4-5 stykker, som er her fast. Og så kan der være nogle i projektansættelser og ellers frivillig arbejdskraft i rimelig begrænset omfang. [...] Men det handler jo også om de ord, du bruger: Her kommer mange unge, som brænder for et projekt, og vi har en arbejdsløs akademiker, der er jobsøgende og kommer dagligt i Huset. Hun er jo så også frivillig."

LOYALITET OG TILLID

Netop fordi holdningen til forskellige grupper af medarbejdere og frivillige/ulønnet aktive er så varierende, og fordi aldersgrupperne og længden af involvering er så forskellige, kan det heller ikke undre, at fællesskabet mellem de forskellige grupper af brugere, medarbejdere og aktivister/frivillige har så varierende karakter i Husene:

"Folk siger 'nå, men hvorfor skal jeg være frivillig, når der er ansatte i huset?!' Lokalområdet ser os ikke længere som et socialt eksperiment. Folk ønsker ikke at engagere sig i samarbejde, hvor de også skal bidrage til at løfte andre folk socialt... Folk vil ikke binde sig til et længere forløb, men gerne et enkelt arrangement for eksempel juleaften, hvor man laver mad, og så går man hjem og hygger sig".

lagttagelserne i flere Huse svarer til overvejelser i erhvervslivet, hvor man nu i mindst et årti har været optaget af ændret kundefærd og tabet af kundeloyalitet. Markedsanalyser har beskrevet nye generationer af "postmoderne" forbrugere som mere strategiske og mindre loyale i forhold til forretninger og mærker, og der er blevet talt en del om de flydende og foranderlige, netværkende projektnomader med behov for momentane oplevelser, som har afløst idealet om det karakterfaste individ. Alt i alt handler dette måske om, at også brugere og forbrugere har taget det frie markeds konkurrencelogik til sig og ikke er villige til at yde større loyalitet og tillid, end de selv kan forvente fra virksomhederne. Samtidig har det modernistiske velfærdssamfund skabt mulighed for en stadig større løsrivelse i forhold til traditionelle forankringspunkter som lokalsamfund, socialklasse og

familiebånd. Hvorvidt disse forklaringer holder stik kan absolut diskuteres, men det er værd at bemærke, at lignende diskussioner også finder sted i forhold til sociale frivilligorganisationer, der melder, at det i disse år er sværere at finde frivillige – særlig yngre og forpligtede frivillige – end det var for nogle årtier siden (f.eks. Mogensen & Nielsen 2000:53f & 154ff).

"A: Det her er et Hus med frivillige, så hvad kan man forvente?! Og nu er vi også blevet skåret ned på budgettet..."

B: Jo, men det er ikke alle [brugere af Huset], der ved, at vi er frivillige [så de forventer professionelt serviceniveau]."

"Det er jo også et spørgsmål om, hvem man betragter som frivillig. Vi har cirka 200 frivillige – i den betydning som du bruger ordet. Alle disse netværk indebærer mange frivillige kræfter. Nogle er lønnet et andet sted. Men hvor vigtigt er det? Vi lader dem jo tage det fulde ejerskab og sikrer kun, at der ikke er overlap i aktiviteterne. Vi er mest koordinerende og støtter op med marketing."

MOTIVATION

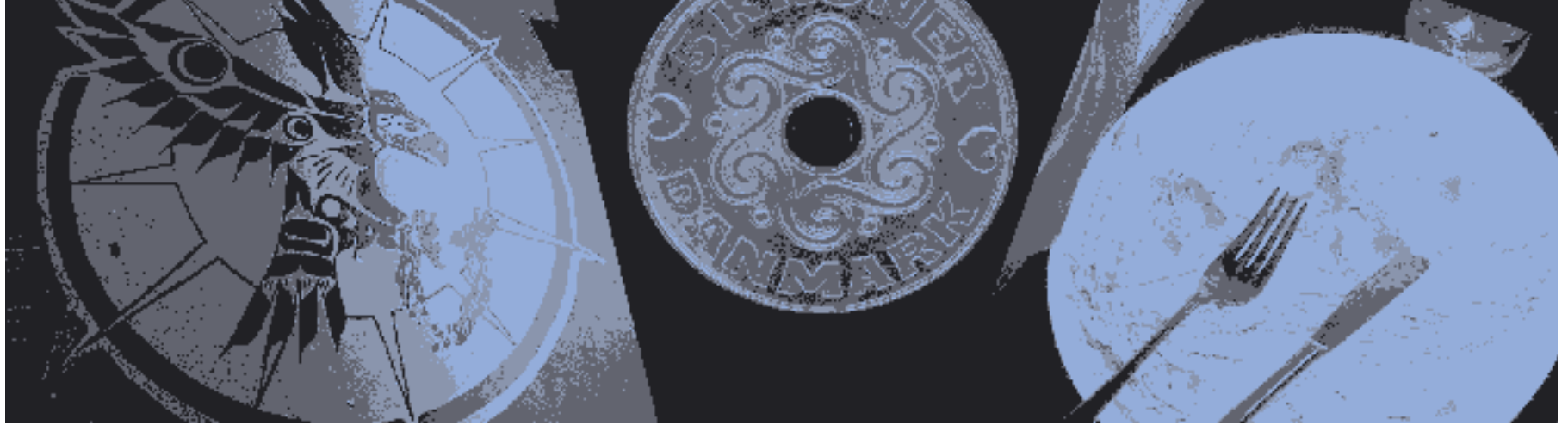
De ulønnet aktives/frivilliges rolle og selvpfattelse spejler en særlig opfattelse af et Hus' potentialer, visioner og rolle i lokalsamfundet, ikke mindst i forhold til strategiske valg omkring social og kulturel profilering. Ser man eksempelvis sig selv som lokal formidler af toneangivende kunst, eller ser man sig snarere som forum for social inddragelse af alle borgere i et kulturelt fællesskab?

"Det er noget med, om det er af socialpædagogisk karakter, eller om det er kulturudøvelse for resten af bydelen... Det er mest vores mission nu at løfte det kulturelle område, men så er det fint også at inddrage og løfte folk på den måde".

"Vi skal kunne dokumentere, at vi bruger vores penge på kultur og ikke på sociale ydelser eller på at drive et køkken..."

"Vi må konstatere virkeligheden, som den ser ud i dag, og ikke kun fordi vi er blevet et kommunalt hus, men også pga. ændringer i samfundet. For der er ikke længere den samme motivation for det frivillige arbejde. Hvis du skal have folk ind, så skal aktiviteten have en meget klar politisk motivation, f.eks. lokaludvalg, eller humanitært, frivilligt arbejde så som juleaftens-arrangementer. Tilgangen af frivillige er meget lille nu. Det er svært at finde rigtigt aktive frivillige. At gå ind i en bestyrelse er mere ok for folk – med flere spændende udfordringer – snarere end almindeligt, frivilligt arbejde i seje træk".

FRIVILLIGHEDENS POLITISKE BETYDNINGER

Hele diskussionen om frivillighed og kulturhusenes forhold til socialpolitik og socialpædagogiske tiltag kan i sig selv udgøre et større forskningsprojekt. Det er ikke et tilfælde, men derimod som nævnt betinget af kultur- og socialpolitikens historie og strategier gennem de seneste 40 år i Danmark. Netop på grund af de værdimæssige og instrumentelle koblinger, som gennem tiden har været gjort mellem social- og kulturpolitik, er der en stor følsomhed og et vist konfliktpotentiale omkring begrebsbrugen og de argumenter, som bruges for at retfærdiggøre forskellige former for ansættelsesformer eller aktivistroller i et hus. Begrebet "frivillig" er muligvis den varmeste kartoffel i rækken af betydningsladede ord. Det kan blandt andet skyldes, at ordet gennem de senere årtier har været spændt for mange social- og kulturpolitiske vogne. Vidt forskellige politiske positioner har kunnet enes om at kritisere begrebet "frivillig": nogle har opfattet det som en trojansk hest, der af minimalstatsdyrkere skulle bruges til at nedbryde velfærdsstatens offentlige omfordelingssystem. Andre har opfattet det som et angreb på professionalisme og kvalitetskunst. Endnu andre har opfattet det som redskab for undermineringen af fagforeningernes lønsystemer og kollektive overenskomster. Endelig er der dem, som ser "frivilligt arbejde" som et angreb på ægte folkelighed, og dem der ser det som et angreb på det modsatte – nemlig elitær kunst (jf. Clausen 1998). At begrebet i dag er blevet institutionaliseret indenfor myndighedernes centralistiske velfærds- og socialpolitikker har sandsynligvis ikke bidraget til at sænke kartofflens temperatur (jf. Henriksen & Ibsen 2001; Koch-Nielsen et al. 2005). Men i denne lille rapport vil jeg nu lade den varme kartoffel ligge. Så kan den eventuelt tages i op efterfølgende diskussioner.

FØLELSER OG EJERSKAB I FORHOLD TIL DET LOKALE HUS

Følgende læserbrev og sørgehilsen stod at læse i en dansk lokalavis i januar 2009:

"Farvel til et hjertebarn

Okay! Det lukkede. Sparekniven skar. Det er ryddet. [...] En skal aldrig mere gå over det knirkende parketgulv med den nærværende duft af bøger og bibliotek i næsen, fordybe sig i en bog oppe på svalegangen [...] Bruge det med en fortrolighed, der vil følge dem, der fik lov at opleve den, for resten af livet. Ikke mere lige mødes til en kop kaffe og et stykke kage i caféen og se på de fine, sjove og farverige udstillinger af de lokale børns arbejder. Ikke tegne, ikke genbrugstøj. No nothing. Vi var til begravelsen i december. [...] Mange mødte op, da arvegodsset blev solgt ud i januar, og mange føler savnet tydeligt nu, hvor det er hverdag igen i dette Herrens år. Deprimerende ikke bare at cykle ned og møde de andre lokale medborgere [...] det var utroligt rart at komme der. Et hjerterum, der bar det historiske landsbymiljø i sig og levedejorde det for os, der bor her omkring, børn som voksne. Ja, ja, kritiker, jeg kan da sagtens stadig låne bøger [...] Jeg kan gå på café [...] Jeg kan se på tøj i den uendelige række af tøjbutikker, der bliver ved at dukke op. Jeg kan se på lækker brugskunst, og det hele kan klares uden at veksle et ord med et eneste menneske. [...] Det kan aldrig erstatte det samlingspunkt, vi havde lokalt. Og steder, hvor mennesker samles lokalt og uforpligtende er efterhånden en mangelvare. Har politikerne noget at byde ind med her? En gang var det på længere sigt, men nu er det på meget kort sigt, at vores samlingspunkter splittes mere og mere ad. Gad vide, hvilke visioner politikerne har for det nære lokalmiljø? Altså visioner – det, der rækker frem og ikke bare skærer tilbage." (5)

Der skal ikke meget tekstanalyse til at se, at dette brev handler om mere end blot en kommunal institutions lukning. Der er tale om et sørgeskift, og metaforerne fremkalder associationer til et stort tab – faktisk et hjertebarns begravelse. Her er ikke kun tale om irritation og vrede, men

også om egentlig sorg og tabsoplevelse. Det er ikke kun et lokalt beboerhus med bibliotek, som er blevet lukket af kommunens nedskæringer. Det er også det lokale samfunds måske sidste egentlige fælles rum, der er blevet ødelagt. Og dermed anes oplevelsen af det lokale fællesskabs død. Dette meget følelsesmættede brev er kun ét blandt mange udtryk for, at netop lokale kultur- og aktivitetshuse, beboerhuse, spillescener og lokalbiblioteker opfattes som mere end deres fysiske og praktiske rolle. De ses også som kernesymboler på meningsfulde og involverende sociale fællesskaber, der står i kontrast til det store samfunds i øvrigt topstyrede, centralistiske og anonyme institutioner.

FØLELSERMÆSSIGE ANKNYTNINGSPUNKTER

Som kernesymboler kommer disse lokale Huse til at bære på en særlig følelsesmæssig og identifikatorisk værdi. De bliver en slags monumenter over fastholdelsen af lokalt fællesskab for den, som oplever at leve i et stadig mere fremmedgjort og strømnet samfund - eller et monument over det unikke ved det lokale sted, for den, der som nylig tilflytter føler sig fremmedgjort og omgivet af anonymitet. En svensk tilflytter udtrykte det så enkelt, at det var dette Hus, der overhovedet forbandt hende med byen, for:

"Dette sted er det bedste ved København!"

Når man har opbygget så stærk en tilknytning til et Hus, kan tabet af det lokale samlingssted opleves som tabet af vedkommende fællesskab i større forstand og som et personligt identitetstab. Lukningen af et lokalt kulturhus kan derfor opleves som det direkte udtryk for et større samfundsmæssigt svigt og mentalitetsskift i en tid, hvor "brede dele af befolkningen vender ryggen til den overordnede politik og det lokale fællesskab, fordi institutionernes forvitring har gjort personlige valg og individuel livsstil til omdrejningspunktet i tilværelsen" (Duelund 1995:448). Netop Husenes rolle som personligt, følelsesmæssigt forankringspunkt i et ellers ret anonymt lokalsamfund går igen i flere af undersøgelsens citater, f.eks. når brugerne beskriver et Hus som en slags forlængelse af den familiære zone, som i dette citat fra en ca. 25-årig far:

(5) Ruth Skafte Guttmann, læserbrev i "Det Grønne Område" 10. februar 2009, om nedlæggelsen af Lundtofte bibliotek og medborgerhus.

"Der er legestuen på biblioteket og dyrene og så er her cafeen og der er barsels-café og andre gode ting. Min datter er her nok 2-3 gange om ugen enten med mig eller med sin farmor."

Eller i dette citat fra et bestyrelsesmedlem i samme hus:

"Vi har en ambition om, at det her kunne være konkurrent med TV, så folk går ind og betragter det som deres egen dagligstue – eller i hvert fald deres anden dagligstue..."

"På lørdag kl. 11 til 16 holder Gorm 50 års-reception i cafeen. Alle er velkomne"

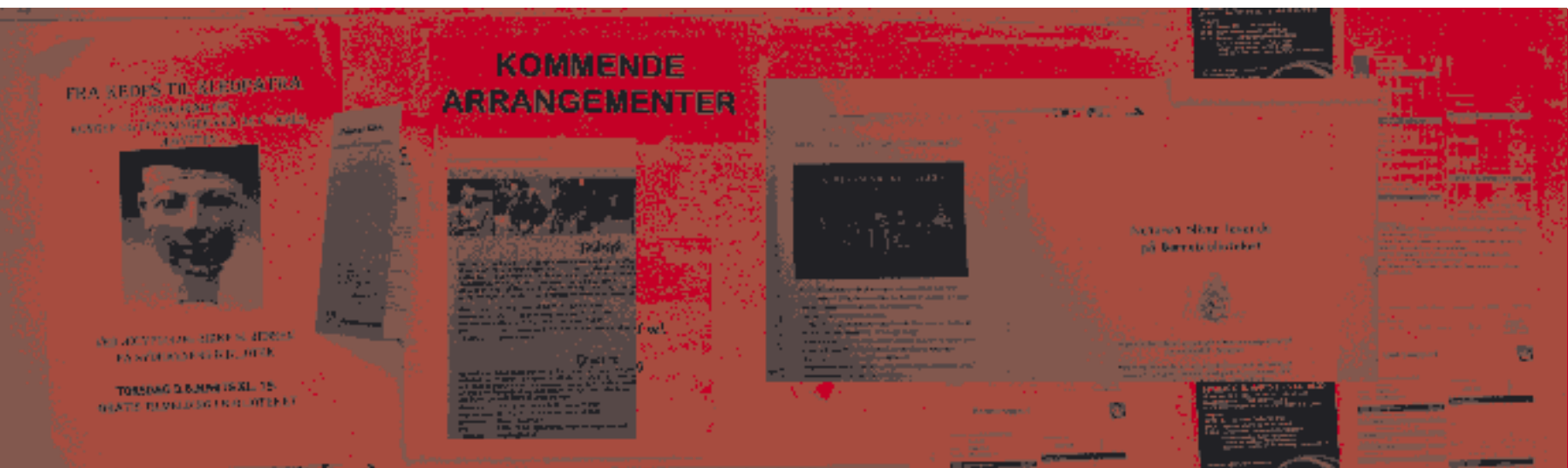
Og de taler ofte om aktivitetsindsatsen i "vi"-form:

"Vi er meget tordenskjolds soldater, der både sidder det ene og det andet sted."

At være aktiv i et Hus er for de fleste ensbetydende med at blive socialt engageret og indgå i en gruppe, også selvom man

"Værestederne er for de mere syge, og de mindre syge bliver dårlige af at være sammen med andre syge. Mens her i Huset kan man være sammen med raske personer omkring noget tredje, noget meningsfyldt som giver mening for andre – der er altid en niche for alle her, og noget alle kan bidrage med et eller andet sted."

"Der er ingen fribilletter til dette her... Der er psykiatriske patienter, og der er retarderede folk, som kommer her. Hvis de er for krævende og forkælede, så har jeg været tæt på at sige, at nu er det nok. Men de kan magte nogle ting her, som de faktisk ikke magter derhjemme."

LYSTFYLDT FÆLLESSKABSFØLELSE

Eller som et sted, hvor man kan opnå følelsen af personlig meningsfylde, som i dette Hus:

"Vi er jo på ingen måde et medborgerhus, men mest af alt er vi et sted hvor folk arbejder for huset og for sig selv. Det er magtpåliggende, at folk gør noget, der er lystbetonet. Så har du fyldt dit liv ud med noget som er meningsfyldt"

Følelserne af familiaritet, sorg eller lyst kunne umiddelbart lyde meget individuelle og løsrevne fra de lokale fællesskaber. Men sådan forholder det sig næppe. I en sociologisk undersøgelse forklares det eksempelvis, at "vores materiale viser, at det er via sin gruppe, den enkelte føler, hun hører til i huset" (Mogensen & Nielsen 2000: 52). Dette citat kunne gælde kultur- og aktivitetshusene i denne undersøgelse, men er faktisk hentet fra en forskningsundersøgelse af Dannerhuset. I min undersøgelse har jeg konstateret, at de aktive og frivillige i Husene netop typisk har en ret stærk gruppe-identifikation med huset eller med de grupper, som de fastholder sig til i Huset – og ikke kun ser sig selv som individuelle aktører. De viser sig socialt tilgængelige og lægger vægt på at være åbne omkring personlige arrangementer i Huset:

måske har for vane at holde sig for sig selv i andre sammenhænge:

"At være frivillig her er en udfordring, for man skal ikke kun dyrke sit eget område, man må ikke kapsle sig ind – men også gå positivt ind i fællesskabet og ikke bare isolere sig. Det er en udfordring at gå positivt ind for sådan en som mig, der nemt ser sprækkerne og det negative."

"Når man kommer sådan et sted her, er der brug for at definere egen rolle i forhold til de andre... Det er vigtigt for én selv og sammen med andre at få defineret arbejdsopgaven.... Det skal give mening for den enkelte at være her og at være i sin rolle."

Hvis man på denne måde kan opleve at bryde ud af en snærende isolation eller blive testet på sin rolle eller arbejdsopgave som frivillig, kan tilknytningen til Huset tilføres yderligere en følelsesmæssig dimension.

RUM MED STOR PERSONLIG BETYDNING

Måske kan Huset ligefrem spille en afgørende rolle i en brugers livshistorie – for eksempel som et af de få sociale og kulturelle fællesskaber, hvor man kan rummes:

Men samme rummelighed kan til gengæld skabe følelsesmæssige konflikter for andre brugere af Huset:

"I en periode tiltrak deres åbenhed mange folk med psykiske problemer. Det endte med at være et stort socialpsykiatrisk totalteater. Folk kom og sad og røg og hang ud... De overtog ligesom hele Huset"

Den følelsesmæssige identifikation og gruppe-tilhørsforholdet kan også opstå ved, at et hus som lokalitet har udgjort rammen om personligt og socialt betydningsfulde fester og begivenheder:

"Vi vil gerne have, at folk føler ejerskab til Huset. Vi tjener penge til Huset ved at udleje lokaler i weekenderne, men dér har Huset også en forsamlingshus-rolle, for folk får også ejerskab til Huset ved, at de kan holde deres fester her"

I dette hus er der altså en bevidsthed om, at udlejningen af lokaler til folks private festligheder kan skabe en særlig tilknytning til Huset, som sidenhen kan komme til udtryk i andre aktiviteter knyttet til Huset.

PERSONLIGT RUM

Netop den personlige adgang til et Hus og Husets signaler om åbenhed og tilgængelighed nævnes også i flere citater:

*"Efter kl. 18 skal man have nøgle for at komme ind. Der er 60 nøgler i omløb"
"For de faste kan det være en kunst at finde ud af en procedure for tingene og give plads til deres behov. Der er faste procedurer omkring nøgler og ejerskabsforhold, og vi har besluttet, at det her er et fleksibelt Hus. Alle lokaler skal kunne laves om til et nyt hold. Men man kan have et skab".*

"Det er kendetegnende for stedet her, at vi har så stor tillid..."

At have et fast skab eller en nøgle til et Hus vidner ikke kun om forankring og gruppe-tilhørsforhold og tillid. Det vidner også om, at man ikke skal bede om lov til at blive inddraget, men kan opleve at være blandt de særligt privilegerede, for hvem Huset står åbent – og at man har et vist ejerskab til Huset.

EJERSKABSSTRATEGIER

Indenfor socialvidenskaberne taler man om sociale "gatekeepers" – altså om de personer eller funktioner, der kommer til at agere som "dørvagter" eller "ledvogtere" i en organisation. Ofte kan det være en strategi for personer, der selv har en marginal rolle eller lav social status, at markere sig ved at værne meget om fastholdelsen af de formelle adgangs krav.

"Når nogen tager meget ejerskab, så er der en risiko for, at andre brugergrupper føler sig udelukket, og så kan der være konflikter omkring ejerskab til Huset, og hvem der dominerer".

Hvis man selv oplever at have betalt en dyr pris for en plads i fællesskabet, er der en tendens til, at man fastholder eller ligefrem skærper prisen for dem, der efterfølgende beder om adgang.

EJERSKABETS BEGRÆNSNINGER OG RUMMELIGHEDENS GRÆNSER

Netop fordi Husene i så høj grad er baseret på identifikationsmekanismer, lokal forankring og følelser af medejerskab, kan det være svært at finde en samlet tilgang, som virker inkluderende for mange forskellige grupper:

"Vi har især svært ved at tiltrække de arabisktalende. Vi har prøvet ved at hive etniske musikere ind på scenen, men de kom kun med nød og næppe til deres egne arrangementer."

"Vi skal gøre det til et større aktiv at sidde her i Huset, så det er nemt for folk at finde hinanden, og man sidder i et fagligt miljø – altså hvis vi stadig synes, at det er vigtigt, at den forening sidder her i Huset."

Samtidig var der i samtlige Huse forskel på forskellige gruppers forankring, integration og indflydelse. Blandt andet skelnede man mellem de faste foreninger eller grupper, der jævnligt brugte huset, og så de besøgende/

RUMMELIGHED OG LEDVOGTERI

I flere situationer oplevede jeg under mit pilot-studie, at Husene havde meget forskellige strategier omkring adgang og åbenhed. Nogle af disse blev udtrykt direkte, andre var mindre bevidste. Der var ret stor opmærksomhed omkring service ved telefonkontakt og reception eller indgang til Husene, og hvordan man skulle håndtere gæster/ kunder/ borgere ved ankomsten eller opringningen. Derimod var der nok mindre opmærksomhed omkring de uformelle ejerskabs-strategier og privilegiekulturer, som fandtes i Husene.

"I en periode var caféen nødt til at tage folk på bistand ind i jobprøvning og så videre, og de folk tog ejerskab til Huset og var ikke så servicemindedede – for at sige det på den måde..."

I flere af Husene blev der fortalt om lidt ressource-svage brugere, der efterhånden havde fået så stærkt ejerskab til Huset eller en særlig aktivitet i Huset, at de gjorde det svært for andre at komme med. Her var det typisk op til lederne at løse op for situationen, og det krævede ganske meget diplomatisk sans.

"Før brugte xx-bande-drengene Biblioteket som varmetue, men det skræmte de andre væk. Så bad vi dem ændre opførsel. Nu kommer de slet ikke i Huset".

gæster som kom til særlige arrangementer eller koncerter, og som man håbede ville få smag for Huset og vende tilbage for at indgå på mere regelmæssig basis.

"Det er de faste grupper i Huset: Efterfødselstræningen, tango, ældrebevægelsen, musikvidenskab for seniorer, danseringen, kronologisk selskab... ja, og folk der strikker sammen... og lokalhistorisk forening mødes her i Huset, og pensionistforeningerne og værkstedsatelieret og legestuen og harmonika og orkester ... Der er alle de daglige aktiviteter, og så er der de unikke arrangementer. Det kan være samme publikum, der kommer, eller det kan være helt forskellige publikummer. Men vi tror på, at folk, der kommer til særarrangementer, også ofte opdager det faste".

GÆSTER OG FASTE GRUPPER

De faste grupper og brugere blev generelt tillagt større ejerskab til Husene end de forbipasserende, hvilket jo forekommer ret selvfølgeligt i menneskelige, sociale sammenhænge. I Huse, der i princippet skal være åbne for offentligheden, kunne der dog måske gøres andre idealer gældende, og det blev da også tydeligt efterstræbt i flere af Husene, hvor der var meget stor imødekommenhed overfor gæster og nye brugere. Alligevel var der i alle Husene visse former for uformel privilegiekultur, foruden de formelt organiserede nøgler og den åbenlyse tillid eksempelvis omkring adgang til lukkede Huse i weekender. Uformelt ledvogteri og privilegiekultur kunne for eksempel vise sig i form af gratis kaffeudskænkning eller mad i cafeen til visse meget aktive frivillige og specielle gæster:

"Det skal du da ikke betale for! Du skal jo til møde!"

Eller ved særlige "adgangsspørgsmål" ved gæsters ankomst i reception eller café, hvor den nye besøgende kunne mistænkes for at have urent mel i posen og måske ville rapse og derfor blev hilst med et:

"Hov, hvad skal du derinde? Det er ind til kontoret!"

Umiddelbart virker det helt naturligt og nødvendigt med denne slags beskyttelse af både sociale ydelser og fysisk rum, men det er alligevel altid værd at overveje, hvilken type privilegier og kontroller der trives i Huset, og hvilke grupper der henholdsvis administrerer og modtager privilegier og udsættes for kontrollen. Dette vil altid give en større indsigt i den uformelle – og måske ubevidste – sociale organisationsform. Endelig kan man reflektere over forskelle og ligheder mellem denne type privilegiekultur og ledvogteri i henholdsvis et kultur- og aktivitetshus og et bibliotek. Er der forskelle? Bør der være forskelle?

GRADER AF OFFENTLIG ADGANG OG EKSKLUSIVITET

Der ligger en ledelsesopgave i at have en bevidsthed om og fastholde de strategier for åbenhed og "ledvogteri", som man har valgt at have i sit Hus, eller som man pålægges af myndighederne. Eksempelvis omkring offentlig adgang til støttede arrangementer.

"Kulturhusene er den vigtigste lokale institution vi har. Her løses også sociale opgaver for samfundet. Alle arrangementer skal jo altid være med offentlige, kulturelle formål."

Nogle gange kan grænsen mellem offentlig adgang og ledvogteri være svær at udpege. Det kan eksempelvis ske, når en helt ny type brugere indtager Huset som allerede etableret gruppe, der er opstået et andet sted, og nu overgår de hidtidige brugere i aktivitetsniveau eller fører aktiviteterne i en ny og måske mere snæver retning. Her kan den oprindelige åbenhed og inklusion hurtigt vende til en kamp om revirer, nye privilegier eller ligefrem blive til et "hostile take-over" med oplevelsen af nærmest at være besat eller koloniseret:

"Der var nogle aktivister fra NN, og folk følte, at de ligesom overtog det hele. Folk blev sure på dem, fordi de udstrålede, at det var deres Hus og deres projekt. De var ikke ydmyge nok overfor Husets oprindelige frivillighedsgrupper. De forventede bare lokalsamfundets taknemmelighed, men de havde ikke øje for, at dette her var et bredt kulturhus. De var sådan lidt hovski-snovski."

Åbenhed og ledvogteri handler altså ikke kun om ejerskab og inklusion, men også om en form for kulturel prestigeøkonomi med indbyggede udvekslingsformer og privilegiestrategier. Ofte vil folk finde en særlig tiltrækningskraft ved de aktiviteter og fællesskaber, som har lidt eksklusive adgangskrav eller bliver solgt dyrt eller markedsført på en spændende eller kryptisk måde. Dette kan måske komme til at stå i modsætning til ønskerne om åbenhed, tilgængelighed og bred formidling. De forskellige Huse løser bevidst eller ubevidst dette dilemma på forskellige måder og forholder sig blandt andet til forholdet mellem på den ene side åbenheden, tolerancen og amatørkulturen og på den anden side eksklusiviteten, privilegierne og den kunstneriske kvalitet:

"Hvis det koster 1200 kr. så skal det hele altså være top-tunet ... vi skal jo heller ikke konkurrere på det niveau..."

Ambitionsniveauet i Husenes projekter reflekterer blandt andet disse forhold. Det kan netop være en pointe, at niveauet ikke skal gøres så eksklusivt, at det kommer til at lukke nogle muligheder, eller det kan omvendt være et mål at fastholde en eksklusivitet, som tiltrækker nogle nye frivillige/aktive/brugere. Uanset strategien kan det være relevant at forholde sig direkte til disse valg:

"Noget er blevet selvfølgeligheder, som vi ikke får talt om... vi vil gerne tale om, hvad det er, vi har at sælge..."

FRI-OMRÅDER

Det er gennemgående i mit undersøgelsesmateriale, at de aktive ofte føler, at deres projekter skal navigere mellem sociale idealer om stor frihed og menneskelig åbenhed og kulturelle ønsker om kunstnerisk eksklusivitet og professionalisme. Det kan være svært at opnå det hele samtidig, som det her formuleres af et bestyrelsesmedlem i et af Husene:

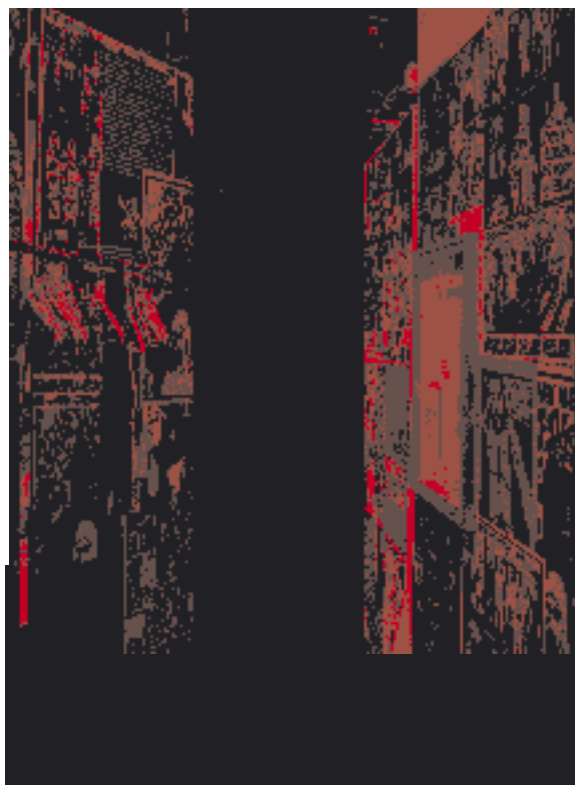
"For vores brugere handler det ikke om penge, men om hvad mennesker kan gøre sammen. For dem er der tale om et friområde, hvor der ikke er noget formål dikteret af magten og hvor kvaliteterne er sociale – men ikke direkte social-politiske. Her er åbent for folk".

Og her forklaret af en hyppig bruger/gæst i et andet hus:

"Her i Huset er et kravløst miljø, som er meget givende. I dette Hus har alle muligheder – hvis der er plads til, at der også er ansatte til at være til stede. Men lige for tiden er det kun de ressourcestærkeste af de svage, der kan være her, fordi der er blevet skåret i stillingerne. Det her er ellers meget meningsfyldt socialt samvær. Og det er der ingen andre steder i hele kommunen, der kan tilbyde."

TEENAGERE OG UNGE

En af de bruger-grupper der nok er mest sensitive omkring netop kontrol, åbenhed, eksklusivitet og magt, er de unge, der ofte markerer deres egen identitet ved at afvise ældre brugeres ledvogteri og adgangskriterier. Flere af Husene fortæller, at netop teenagerne er meget svære at tilfredsstille, med mindre de får deres helt egne lokaler og præmisser. Derfor har flere Huse valgt snarere at tænke i strategier for fastholdelse af en kontakt, mens de unge tit er teenagers, sådan at de senere får lyst at komme tilbage og bruge Huset som voksne.

"Vi kunne have flere musikarrangementer for de unge, hvis vi fik isoleret koncertsalen. Som det er nu, skal vi slutte senest klokken 22 af hensyn til naboerne. Det holder jo ikke, hvis vi skal have fat i de unge."

"Jeg mener, man skal give de unge, kreative talenter en chance. De unge kan også bruge deres erfaring herfra til ansøgninger andre steder"

Fastholdelsen af kontakten med de unge kan ske gennem netværksbygning med de unges egne aktiviteter ude i byen eller gennem mere formelle tilbud om adgang til nogle af Husets faciliteter. Det kan også ske ved at afsætte særlige perioder specielt til de unge.

"Sommerferiearrangementerne betyder rigtig meget. Især for teenagerne, der laver rollespil her. Aktiviteterne breder sig som ringe i vandet. Musikken, fastelavnsoptogene, ferieaktiviteterne – de rammer næsten alle aldersgrupper"

"De 13- til 18-årige bruger ikke Huset. Det er dem, der har været børn her i Huset, og de har brug for at komme væk for en stund, men de kommer senere tilbage. Vi gider ikke have folk, der hænger ud, eller selv at skulle have en pædagogisk rolle. Hidtil har vi haft sommerferieaktiviteter, hvor mange fra den gruppe af teenagere alligevel kommer til gøgl og teater, men nu er denne aktivitet imidlertid truet, fordi der er blevet skåret en halv stilling..."

Eksemplet med teenagere viser, at Husene ikke blot er forankringspunkter defineret i kraft af det lokale sted, men også kan være betydningsfulde som forankringspunkter defineret i kraft af begivenheder i tid - eksempelvis i enkeltpersoners biografiske tid. De unge, der har brugt et Hus regelmæssigt gennem flere år i barndommen, og måske har oplevet Huset som "barndommens sted", kan senere vende tilbage – enten for at opsøge følelserne fra dengang, eller måske netop for nu at skabe sig en helt ny identitet i Huset. Andre Huse vælger netop ikke at fokusere på børn, men håber så til gengæld dermed at kunne tiltrække flere teenagere gennem særlige satsninger for dem.

"Vi har ikke så meget fokus på børnefamilier. Der er så Børnekulturstedet, som fokuserer på børn, og der er andre Huse med et andet fokus"

MEDLEMSKAB OG TILKNYTNING

Mekanismer for følelsesmæssig tilknytning og adgangen til ejerskab har sandsynligvis stor betydning for udviklingen af et Hus, og de kan næppe tages for givet. Dette er måske endnu en grund til sensitiviteten og irritabiliteten omkring de betegnelser, der benyttes om brugerne af et Hus: Signalerer de ikke også om grader af ejerskab og medlemskab?

"Alle de andre tæller gæster og besøgstal. Men jeg ser på substansen, hvad er din idé, hvad kan vi gøre.... Og jeg tjekker ikke, om folk så er medlemmer"

Nogle brugere af nogle kulturhuse vil måske helst betragtes som gæster og uforpligtede kulturforbrugere. Andre har stærke følelser for Huset som fællesskab og vil gerne opleve personligt medejerskab og medlemskab i et Hus og over lang tid og udtrykker det som en særlig form for tilknytning:

"Jeg anser mig for at være en af de kultursatellitter, der er tilknyttet Huset"

Også dette er et tema, som kan indgå i de enkelte Huses strategiske overvejelser.

INFORMATIONSDDELING – INDADTIL OG UDADTIL

Der findes også mere u håndgribelige former for ledvogteri, privilegieadgang, inklusion og eksklusion i Husene – nemlig omkring informationsspredning, kommunikation og adgangen til oplysninger.

EKSTERN KOMMUNIKATION

Der er Husenes eksterne kommunikation ud til lokalsamfund, interessenter, brugere, publikum og omverdenen mere generelt:

"Vi har en hjemmeside for at sikre størst mulig synlighed for borgerne. Og to programmer om året, der kommer ud i alle lokale butikker og biblioteker og caféer via en særlig distributør. Vi laver sær-flyers og pressemeddelelser på alt"

Og der er den interne kommunikation til de mange mere eller mindre fast tilknyttede aktivister og frivillige:

"En stor udfordring er, hvordan det lykkes med en god og klar kommunikation internt til alle de frivillige, der kommer løbende - og på forskellige tider og steder i Huset"

"Du kan også sige, at Huset her er godt til at formidle, modsat andre steder hvor de måske er bedre til kontorarbejde"

Den eksterne kommunikation hænger sammen med de økonomiske rammer og muligheder, med traditionerne i lokalsamfundet og med generelle holdninger til kommunikationsstrategi. Husenes tilgange til betydningen af professionel ekstern kommunikation er meget forskellige:

"Vi skal kunne markedsføre os. Det skal være professionelt, og vi skal kunne kommunikere. Vi skal have en designmanual og signalere, at her findes der en kultur-oase De Luxe!"

"Huset har svært ved at finde ressourcer til Hus-Nyt, så nu sendes det ud sammen med indkaldelsen til generalforsamlingen og girokortene..."

"Vi skal gøre os synlige på kulturarenaen og lave nogle fede kataloger over det, vi laver. De andre laver nogle undseelige foldere. Fokus skal være på konkurrencen om publikums tid; det er produktet, der er i fokus!"

"Det har været svært at få informationer om kurserne ud til den rette målgruppe. Måske fordi de ikke forbinder Huset med f.eks. stunt og dans. Og så bliver der for få tilmeldte. Og det eneste information, der kommer ud er én folder per år til skolerne, og vi ved ikke, om det når ud til alle. Desuden er oplandet meget stort, og distributionspriserne dyre."

LOKAL SYNLIGHED

Ekstern kommunikation handler ikke blot om medlemmer, brugere, publikum og gæster, men også om Husets almene retfærdiggørelse i lokalsamfundet og hos sponsorer og lokalpolitikere:

"Udfordringen er at skabe stor synlighed ude i byen. Det er lykkedes – fra det yderste højre til det yderste venstre – de føler alle sammen, at de har en andel i Huset her. Vi har en stor politisk opbakning hos lokalpolitikere - for nogle af ideologiske grunde - fordi vi laver noget de kan lide - og for andre fordi det er billigt! Det er jo tunge driftsudgifter, de har andre steder. Det her er jo super billigt."

"Vi er del af den danske oplevelses-økonomi, og vi kan fint trække på private firmaers penge. Det er en god øvelse at indgå partnerskaber f.eks. med en lokal bank. Produkterne skal ligge på bordet, og så vil jeg ha' et tilbud, og så kan vi se, hvad vi får for vores penge".

INTERN KOMMUNIKATION

Den interne kommunikation er genstand for gentagne og mere komplekse overvejelser i flere Huse, både omkring almindelig informationsspredning inden for et Hus, formidling af procedurer og grundlæggende praktisk viden og i forhold til den indirekte signal-kommunikation, der f.eks. foregår mellem ledere og forskellige grupper i Huset:

"Der er nogle få gange pr. år, hvor jeg bliver vurderet på min autoritet, men ellers handler det om kommunikation... Eksempelvis den kommunikation, der ligger i, at jeg også kan vaske gulvet, når der er en sygdomsmedling..."

Selvom et Hus er på Facebook og har en velfungerende hjemmeside, har brugerne og de frivillige ikke nødvendigvis glæde af det. I et af Husene var der for eksempel problemer med informationsspredning til brugere og frivillige medarbejdere fordi flere – bl.a. ældre frivillige - ikke bruger computer eller net og kun kan betjene sig af gammeldags metoder til informationsspredning, regnskab og billetsalg. Selv her var der visse problemer med informationsspredningen og kalenderkoordinationen mellem de mange frivillige:

*"A: Hvordan får man kanaliseret viden rundt i systemet?
B: Dagbogen... Og så skal man kunne læse, hvad du skriver!
C: Nogle gange får folk ikke set dagbogen...
B: Fortæl hver dag, hvem der er i huset...
A: Hvem skulle så skrive det ind?
B: Ja, så skulle det stå i den lille kalender. Det har vi da gjort før.
C: ja, det er den der står på bordet?
B: Ja, for den anden - den lange - den er til billetter..."*

Kommunikationsstrategi kan også handle om karakteren af aftaler og gensidige tjenester i en organisation, der parallelt kører med pengeøkonomi, symbolsk økonomi, vennetjenester, privilegier og måske endnu flere udvekslingsformer:

"Man skal huske at kommunikere tydeligt med folk i Huset og have det på plads, om en ydelse eller indsats er udført som frivillig indsats. Så jeg spørger altid: Dette her, er det noget du gør på frivillig basis? Så kommunikationen om hvert stykke arbejde er helt klar".

Den klare kommunikation om forventninger og roller hænger igen sammen med måderne, hvorpå brugere/aktive/frivillige introduceres og uddannes til deltagelse og brug af et Hus. Er brugerne "klædt på" til at få glæde af alle Husets facetter, og tilbydes særligt aktive brugere, borgere og frivillige basisforedrag, supervision eller uddannelseskurser? Nogle steder har der været tradition for inklusion af nye aktivister og frivillige gennem en slags føl-ordninger, "mesterlære" eller "generationsoverførsel". Andre steder er der sket en formalisering, professionalisering og delvis institutionalisering, hvor der tænkes i andre former for vidensoverførsel, som skal nå mange forskellige brugergrupper:

"Omkring lokaleleje er der faste procedurer. Vi udlejer ikke til ungdomsfester, dem henviser vi til FF. For ellers går det helt amok. NN tager dem i stedet. Der er faste procedurer om bookning: Du kan booke på nettet ligesom med en flybillet. Vi bliver målt på kvalitetsstandarder og kvaliteten af en ydelse. Parametrene kan vi ændre; f.eks. at ting er it-baserede, at man kan booke via nettet, at der er en oversigt over lokaler, og at man kan få en samlet indsigt i lokalerne. Vi har også en samlet oversigt over de andre kulturhuse i [området] og eksporterer til [større kulturportaler]".

I et andet Hus reflekteres professionaliseringen i følgende dialog mellem en leder og et bestyrelsesmedlem, hvor det fornemmes, at der foruden kommunikations- og kompetencetemaet, også er et fællesskabs- og forpligtelsestema i spil:

"A: Hos medarbejderne i Huset er der et udbredt ønske om at opkvalificere sig i salg, køkkendrift, retorik, ledelse og samarbejde. Vi afholder MUS samtaler om kompetenceudvikling, og hvad du er god til, og hvad du vil videre, og vi lægger en handlingsplan. Vi vil gerne have stabilisering af Huset, få Huset mere i drift og udvikle medarbejderne.

B: Ja, men den viden som den enkelte person får, skal jo så videreformidles og implementeres i hverdagen, så det bliver bragt ind i Huset som helhed...

A: Ja-ja, vi bringer det ind i Huset og justerer efter kurset."

KOMMER MAN "HJEM" ELLER GÅR MAN "UD", NÅR MAN KOMMER I HUSET?

Mens nogle Huse primært identificerer sig som platforme for kunstformidling, ønsker andre at være et "andet hjem" med betydningsmættet fællesskab. Husene og de forskellige aktører i dem forholder sig dermed forskelligt til den tone af familiaritet og hjemlighed, som kan ligge i selve betegnelsen "Hus", og som findes i større eller mindre udstrækning i de fleste af Husene:

"XX's mand fra køkkenet kommer her ud og er frivillig f.eks. med at feje gulvet, når der er en sygdomsmedling. Og en af hendes veninder hjælper også. På andre arbejdspladser var det nok ikke muligt at slæbe sine unger med eller sin partner - men det gør jeg også selv. Det er en arbejdsplads og et arbejdsfællesskab, men det er mere end det, for man kan inddrage sin fritid. Når mine unger er syge, så sidder de ikke hjemme og ser tegnefilm, så kan de komme med herud, og det samme med andre, der har små".

Ligesom det er tilfældet med temaet "frivillighed", kan denne hjemlige og personlige omgang med Huset muligvis virke provokerende på nogle læsere. For her ligger sandsynligvis endnu en lille "hund begravet", dels omkring implikationerne ved en tiltagende akkreditering og professionalisering af Husene, dels omkring kommunernes rolle i Husenes drift. Er det muligt for alle aktører at fastholde ejerskabet og den hjemlige og meget personlige relation til et Hus, der samtidig bliver stadig mere professionaliseret og

institutionaliseret, for eksempel via fuld integration i kommunens kulturplatform? Er det noget man ønsker? Eller vil man hellere skabe et kulturcenter, som giver brugerne/gæsterne/borgerne oplevelsen af at "gå ud i byen"? Er der overhovedet en modsætning her, eller er det blot forskellige grupper i et Hus, der vil have forskellige relationer til Huset? Her kan forekomme et krydspres mellem på den ene side økonomisk planlægning, officiel status og professionelle strategier, og på den anden side rummelighed, hjemlighed, fleksibilitet og kunstnerisk innovation:

"Det kan være svært lige at være åben for pludselige behov og være fleksibel og gribe folks idéer, når vi skal kunne beskrive vores program et år frem i tiden for at søge penge fra puljen."

FAMILIÆR HELHED OG FÆLLESSKABSFORMER

Selve organisationsformen i flere af Husene har et familiært præg - nærmest som fortidens store driftsgård på landet - med husbond og husmor, karle, piger, tyende, daglejere, børn, forbigående gæster, skattefogeder, opkøbere og rakkerpak. Og uden klare grænser mellem privat og fælles, fritid og arbejdstid.

"Man kan ikke lave sådan noget, uden at hele familien er med... og så hænger vores familie sammen."

Denne sammenligning skal selvfølgelig tages med et stort gran salt og lidt humor, men den er også interessant, fordi mange Huse jo vedkender sig deres rødder i landbosamfundets forsamlingshuskultur.

"Min kone siger altid, når jeg kommer hjem her fra Huset, at 'du laver aldrig noget herhjemme. Du er altid inde i det Hus'!"

I takt med at mange Huse strømliner deres organisation og professionaliseres, vil denne organisationsmodel sandsynligvis blive tiltagende udfordret - eller vil den? Vil det fortsat være muligt at have hele familien med i en lean projektorganisation for toneangivende artister og kunstformidling? Vil det stadig være sådan, at mange vil "komme hjem", når de kommer til Huset, eller vil der uundgåeligt ske en formalisering af organisationen?

"Der er de der dødssyge kulturhuse med grimme, pæne lokaler med pæne ansatte og arbejdstidsregler, og folk der går hjem når de skal.... Jeg ville ikke ku' arbejde sådan et sted. Jeg har det bedst med folk, der kobler sig på ideerne, det foranderlige og det uforudsigelige. Det er sjovt!"

Netop denne hjemlighedsoplevelse er sandsynligvis en vigtig ingrediens i den lokale forankring og også i graden af følelsesmæssig involvering og den energi

man gratis lægger i Huset. Kulturhusene er et af de få samfundsområder, hvor mange mennesker er villige til at levere en ret stor gratis arbejdsindsats for fællesskabets bedste (jf. Salamon 2007a). Og ofte forventer disse mennesker en gensidighed i denne relation - måske i form af et særligt privilegium:

"Af historiske årsager har vi en del gratis 'lejere', men der er også et pres for en øget professionalisering og kommerialisering. Så det skal lige balanceres".

Kulturhusene kommer dermed naturligt ind i den verserende debat om samfundets fællesskabsformer og sammenhængskraft:

"I de seneste år har vi bygget mange store huse til kulturen. Det er godt, for rammerne

skal være i orden. Men nu er det meget vigtigt at se mere på indholdet og støtte mere rent økonomisk, end vi gør i dag, så indhold og kunstnere får bedre vilkår. Jeg tror meget på kunst og kultur som den afgørende sammenhængskraft i et samfund. [...] Sammen med andre samfundsmæssige tiltag giver det færre tabere. Kunst og kultur kan ikke køres som en forretning, men man kan godt få økonomien til at hænge sammen. [...] Jeg synes, vi burde arbejde os hen imod et nyt dannelsesbegreb, som de nye generationer også kan tage et ejerskab til." (Christian Have 30. Marts 2009, Kristeligt Dagblad, p.10).

HVEM SAMMENLIGNER VI OS MED?

I Kulturministeriets undersøgelse af det frivillige kulturelle område indgår en analyse, hvor den danske pædagogiske tradition og musikskolerne direkte sammenlignes med idrætten: "Det er interessant at sammenligne med idrætten - her stilles jo krav til gode præstationer - og ingen sætter spørgsmålstegn ved konkurrence-elementet" (Haberman & Ibsen 2006:48).

Konkurrence-elementet er ellers blevet en ganske fast bestanddel af den politiske tænkning og offentlige forvaltning gennem de senere år i Danmark. Dette skyldes dels nogle større samfundsmæssige og mentalitetshistoriske skift (jf. Salamon 2007a), og dels New Public Managements (NPM) gennemslagskraft i den kommunale forvaltning. NPM repræsenterer en tankegang, hvor konkurrence og udbud bruges til at effektivisere og regulere på velfærdsstatens kerneområder. Der kan være grund til at forvente, at kulturhuse i kommunalt regi vil blive stadig mere påvirket af NPMs rationaler, også fremover, og derfor vil blive bedt om at agere på erhvervsøkonomisk inspirerede præmisser - ikke mindst ud fra en konkurrence- og markedslogik.

"Vi skal konkurrere med fitnesscentre, biografteater og computerspil. Vi er i en konkurrencesituation og har brug for innovation. Vi må vælge mellem forskellige ting hen ad vejen, så vi får en meget bred sammensætning af tilbud. Brugerne har det jo, som når de går ind i en butik; er der rent, og kan man købe billetter når man vil, og er serviceniveauet højt, og er programmet godt."

Dette kan antage mange former og have mange konsekvenser, hvoraf jeg her kun vil nævne en enkelt: Konkurrenceudsættelse og markedsrelationer forbindes som regel med anonymiserede handler. Det er netop en af markedets traditionelle fordele, at man ikke behøver at indgå i personlige relationer og ophobe forpligtelser overfor kunder eller leverandører (og hvis man gør det, kan man beskyldes for korrupsion eller nepotisme). Aktiviteter på konkurrence- og markedsbasis behøver derfor ikke at medføre nogen form for personlig social

integration, hvilket også kan iagttages af de ganske uforpligtende og anonyme omgangsformer i lokale indkøbscentre og storbiografer. Social integration og opbygningen af fællesskab fordrer andet end gensidigt velfungerende handel og konkurrence på attraktive tilbud. De fordrer nemlig en aktiv social deltagelse og længerevarende moralske eller tillidsbaserede forpligtelser. Det er netop disse, man ellers så at sige "betaler sig fra" i en rent kommerciel handelsrelation – som ved købet af billetten i storbiografen (cf. Enjolras 2001).

Konkurrencetænkningens kombination med offentlig forvaltning lægger op til gennemførelsen af en række sammenlignende undersøgelser (benchmarking) og strategiske trussels- og mulighedsanalyser (f.eks. SWOT). Det kan altid være fordelagtigt at gennemtænke sine muligheder og strategiske præferencer, men det er også værd at overveje, om meget formaliserede evalueringer, procedurer og målinger kan resultere i en uhensigtsmæssig navigations-indskrænkning og virke hæmmende på innovation og mangfoldighed (cf. Salamon 2007a).

"Man kommer aldrig foran ved at gå i andres fodspor".

Uanset hvordan de forholder sig til sammenligningsøvelser og konkurrenceudsættelser, bliver de enkelte Huse i dag udfordret på deres særlige kendetegn og kulturelle profil i det øvrige oplevelsesøkonomiske landskab.

"Det, vi profilerer os på, er at præsentere de kendte, toneangivende og talentmassen. Vi skal have en hvis bookingkapacitet for at bureauerne er interesserede. Vi kan have 150 – 500 publikummer i vores multirum, og der er flygel, og de ting er så i orden".

Også den lokale forankring og placering spiller en rolle i konkurrencesituationer:

"Vi ligger så tæt på stationen, at vi har en god placering".

IDEALER OG VISIONER – HVIS MAN HAVDE MILLIONER

Når man er vant til at leve med stærke økonomiske begrænsninger og snævre forvaltningsmæssige rammer, kan det virke hæmmende på diskussionen om visioner for et Hus. Så vidt jeg kunne se under mine punkt-studier, tog man i Husene som regel udgangspunkt i akutte behov og praktiske muligheder, snarere end idealer og drømme. Derfor tillod jeg mig at spørge

nogle husledere, hvad de ville gøre, hvis de pludselig havde næsten ubegrænsede økonomiske midler. Deres svar er præget af, at de holder sig til det umiddelbart mulige og rimelige, snarere end de store drømme:

"Jeg kunne godt drømme om en skide hamrende flot indgang. Vi ligger [...] midt i byen, men folk kan bare ikke finde vores indgang. [...] Og jeg ville få en super tegnestue til at styrke det tværinstitutionelle med biblioteket og måske også inddrage idrætslivet".

"Hvis jeg havde ubegrænsede midler, så ville jeg først ansætte en administrator, der kan tage sig af penge og regnskab. Så ville jeg bygge ting om i Huset og aktivere en folkekøkken-idé for at få stimuleret alle sanser og få ordentlig mad ind i Huset. Jeg ville kvalitetsforbedre alt, hvad jeg kunne, men ikke købe nyt inventar. Vi vil have de gamle ting, som er genbrugsbaserede. Og så ville jeg ansætte en vicevært og lave udstillingerne meget bedre og have dem hele tiden."

Foruden nøjsomhed tyder svarene på, at kulturhusene stort set hviler i den identitet, de allerede har. Det er ikke sådan, at en massivt bedre økonomi ville få disse ledere til at skifte spor eller grundlæggende omdefinere Husenes rolle.

OPSUMMERING PÅ PILOT-UNDERSØGELSEN

Rapportens hensigt har som nævnt været at bidrage med perspektivering, dokumentation og analytiske begreber, som kan bruges til erfaringsudveksling mellem Huse og fortsat kvalitetsfremme i det enkelte Hus på dets egne præmisser. Nogle af rapportens analytiske greb og iagttagelser kan forhåbentlig også indgå i Husenes selvrefleksion og strategiske overvejelser, så som:

- Forholdet mellem kulturpolitik og kvalitetsopfattelser.
- Amatørkulturens kultur- og socialpolitiske instrumentalisering og deraf udledte holdninger til kernefaciliteter og -funktioner.
- Definitioner på – og holdninger – til frivillighed, og hvordan disse spejles i sproget.
- Organisatoriske betingelser for udformningen og udfoldelsen af den enkelte aktør eller gruppes følelsesmæssige forankring, ejerskabsoplevelse og oplevelser af rummelighed og ledvogteri.
- Rammer for (be)lønningsformer, motivation, loyalitet og tillid i forhold til forskellige grupper i Huset og dets netværk/omgivelser.
- Betingelser for social udveksling i forhold til formalia og procedurer.
- Karakteren af og ambitionerne for informationsdeling og kommunikation; marketing, netværksdannelse, bredere synlighed og vidensdeling.
- Idealer omkring hjemlighed, familiaritet, professionalisme og kommunal institutionalisering.
- Holdninger til afvigelse, eksklusivitet, rummelighed og regulering.
- Strategi for inklusion af varierende aldersgrupper og anden mangfoldighed.
- Strategier i forhold til konkurrence og markedsbetingelser, social profil og inklusionsstrategier.
- Betingelser for at udfolde og arbejde med visioner, idealer og drømme mellem grupper i Huset.

EN ETNOGRAFISK MONTAGE OM HUSES LOKALE KULTUR OG FORANKRING

Pilot-undersøgelsens analytiske greb og iagttagelser kan absolut debatteres, underbygges og udfoldes yderligere. Dette kunne eventuelt gøres ved yderligere etnografisk og anden forskning samt udbyggede og supplerende faktisk baserede skildringer fra andre Huse, svarende til det lille stemningsbillede fra en vintereftermiddag i et enkelt kulturhus.

Hensigten med dette kan være yderligere at dokumentere den store sociale og kulturelle bredde, som et enkelt Hus rummer på et hvilket som helst givent tidspunkt og at eksemplificere fleksibiliteten og tilpasningsdygtigheden i kulturhuset.

Ud fra min foreløbige undersøgelse tør jeg konkludere, at antallet af grupper, møder, værkstedsaktiviteter, spisende gæster og foreninger, som kan rummes i et enkelt Hus er imponerende stor, og jeg vil antage, at det næppe vil være muligt at finde andre institutioner i det danske samfund, der har en tilsvarende social og kulturel bredde og samtidig en lokalt betydningsmæssig vægt – vel at mærke for ofte meget begrænsede midler.

Pilot-undersøgelsen af Husene tog blandt andet udgangspunkt i et forsknings spørgsmål om kultur- og aktivitetshusenes forankring i lokalkulturen: Som det allerede er fremgået, har de forskellige Huse varierende opfattelser af åbenhed, inklusion, eksklusivitet og medlemskab. Nogle af dem ønsker at være lokale satellitscener for kendte og toneangivende artister og for kunstformidling, mens andre ønsker at være de lokale brugeres andet hjem, skabe betydningsmættet fællesskab og være det sejrende alternativ til TV'et i dagligstuen. Der findes selvfølgelig også kombinationer af disse idealer og flere andre modeller for, hvordan Husene ønsker at være. Det er dog gennemgående, at den lokale forankring har ganske forskellig betydning i de forskellige Huse.

Nogle steder fungerer det lokale mest som netværk for skabelsen af den platform, hvor ikke-lokale kunstnere kan formidle kultur af høj kvalitet til lokale publikummer med hjælp fra lokale aktivister, kulturmedarbejdere og frivillige. Andre steder fungerer det lokale mest som følelsesmæssig forankring for sociale fællesskaber og et lokalemæssigt, praktisk udgangspunkt for lokal kunstproduktion og netværksskabelse, der så, gennem støtte fra det lokale publikum, efterhånden også vækker interesse uden for lokalsamfundet.

I alle Huse findes elementer af begge disse tilgange, men ikke i samme målestok. Nogle steder dominerer den ene model helt tydeligt over den anden. Og selvfølgelig spiller den lokale forankring mange andre roller, som det også er fremgået af stemningsbilledet fra en vintereftermiddag først i rapporten.

Jeg håber, at denne lille rapport's citat-montage har givet delvist svar på spørgsmålet om Husenes betydning for lokalkulturen, omend svaret ikke er formuleret statistisk - og med det betydningsfulde forbehold, at der snarere er tale om lokalkulturer i flertal end én lokalkultur i monolitisk form. Men netop heri er en pointe, for forankringen tager sig meget forskelligt ud i de forskellige Huse og rummer dermed en stor lokal mangfoldighed. Jeg håber også, at der efterhånden har tegnet sig et billede af Husenes sociale betydning – både som personlig, følelsesmæssig forankring til et lokalsamfund eller et lokalt fællesskab og som menneskeligt betydningsfuld social arena for udfoldelse af kunst og kultur.

REFERENCER

Carøe, Søren & Pauli Fruergaard, red. (2003) **Hvad mener brugerne om Københavns Kommunes kultur- og medborgerhuse?** København: Strategisk Netværk for Sekretariatet for kultur- og medborgerhuse i Københavns Kommune.

Clausen, Egon (1998) **Ildsjæle. Et forsvar for de frivillige hjælpere & en kritik af Statens greb om folkeligheden.** København: Gyldendal.

Duelund, Peter (1995) **Den danske kulturmodel.** Århus: Klim.

Enjolras, Bernard (2001) 'Kommersialisering av frivillige organisasjoner', pp. 207-221 i: *Henriksen & Ibsen: Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer.* Odense Universitetsforlag.

Guttmann, Ruth Skafte i "Det Grønne Område" 10. februar 2009

Haberman, Ulla & Bjarne Ibsen (2006) 'Kultur i lyst og nød – om det frivillige arbejde i amatørkulturen', pp. 31-150 i: *Undersøgelse af det frivillige kulturelle område.* København: Kulturministeriet.

Have, Christian (2004) **Synlighed er eksistens. Kunstens og kulturens PR og Kommunikation.** København: ICMMs forlag.

Have, Christian (2009) **debatindlæg i Kristeligt Dagblad, 30. Marts 2009, p.10.**

Henriksen, Lars Skov & Bjarne Ibsen (2001) **Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer.** Odense Universitetsforlag.

Jeppesen, Mia Fihl (2002) **Kulturen, kunsten og kronerne. Kulturpolitik i Danmark 1961-2001.** Viborg: Akademisk.

Koch-Nielsen, Inger & al. (2005) **Frivilligt arbejde. Den frivillige indsats i Danmark.** København: Socialforskningsinstituttet.

Konrad, Ingelise (2002) **Kulturpolitik på tværs – netværksstyring i det senmoderne samfund.** Frederiksberg: Danmarks Forvaltningshøjskoles Forlag.

Linell, Sara (2002) **Nytter kulturen? Studie i 1980'ernes medborger-, beboer- og kulturhuse. Integreret specialeafhandling.** Institut for Historie og Samfundsforhold. Roskilde Universitetscenter.

Mogensen, Britta & Sissel Lea Nielsen (2000) **Solidaritet eller klientgørelse – en undersøgelse af Dannerhusets ideologi og struktur.** Frederiksberg: Samfundslitteratur/ Forlaget Sociologi.

Ohlsen, Anja (2002) **De danske kulturhuse i et historisk og samfundsaktuelt perspektiv.** Specialeafhandling, Institut for Dramaturgi, Aarhus Universitet.

Salamon, Karen Lisa (2007a) **Selvsmål – det evaluerede liv.** Debatbog. København: Gyldendal.

Salamon, Karen Lisa (2007b) **Kulturel oprustning? Om den kulturalistiske drejning i dannelse og politik.** Copenhagen working papers on design. 2007: no.4. ISBN 87-92016-00-6. København: Center for Designforskning/ Danmarks Designskole. Kan hentes som pdf på www.etnograf.dk.

EN ETNOGRAFISK MONTAGE OM HUSES LOKALE KULTUR OG FORANKRING

OM FORFATTEREN:

KAREN LISA SALAMON

(f. 1964) er Magistra Scientiarum i antropologi og Ph.D. i ledelse. Efter i en årrække at have været ansat ved CBS og senest som lektor ved Danmarks Designskole/ Center for Designforskning, arbejder hun i dag fra eget firma www.etnograf.dk, som uafhængig forsker, rådgiver og formidler indenfor krydsfeltet mellem studier i kulturproduktion, forvaltning og ledelse.

